

หลงจิต

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรามีความศรัทธาในพระธรรมวินัย เพราะเราอยู่ในวงสังฆมณฑลของพระสงฆ์ เราอยู่กับครูบาอาจารย์มาหลายองค์ แล้วเราเผลอใจ เผลอใจด้วย เราเผลอใจ อยู่กับครูบาอาจารย์เราศึกษามาเยอะ ในสังฆมณฑลเราเผลอใจ เราอยู่กับครูบาอาจารย์ ประสพการณ์ของครูบาอาจารย์แต่ละองค์เป็นยังไง นั้นเราก็คิดมาอยู่ตลอดเวลา ว่าการปฏิบัติ การปฏิบัติของหลวงปู่ดูลย์นั้นถูก เพราะมันเป็นวัฏฏะธรรม วัฏฏะธรรมเห็นไหมหลวงปู่ดูลย์นั้น เห็นเวลาหลวงปู่ดูลย์นั้น เห็นไหมเป็นลูกศิษย์หลวงปู่ดูลย์ หลวงปู่ดูลย์เป็นคนเอาหลวงปู่ดูลย์มาบวชเองเห็นไหม แล้วหลวงปู่ดูลย์ท่านก็พูดมาตลอดนะ ไม่มีปัญหาหรอก ถ้าปฏิบัติจริงๆ นะ ปัญญาอบรมสมาธิจริงๆ นะ มันก็เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

แล้วในกระบวนการของเรา พระธรรมวินัย ครูบาอาจารย์เรานี้มันเป็นที่น่าเชื่อถือ ฉะนั้นฝ่ายอภิธรรม เขาพยายามจะเข้ามาสวมรอยเข้ามาให้เป็นเนื้อเดียวกันมาตลอด แต่ถ้าการเป็นเนื้อเดียวกันแล้วนะ มันเป็นแบบว่ากำลังใจ เหมือนลูกครึ่งนะ อย่างเช่นเราเลี้ยงปลาเห็นไหม คนที่เลี้ยงปลาเห็นไหม เลี้ยงปลาสวยงาม เลี้ยงปลาขาย เลี้ยงปลาต่างๆ เขาต้องเลี้ยงปลาในแม่น้ำโขงไหม คนที่เขาเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เห็นไหม เขาต้องเลี้ยงบนทุ่งหญ้าไหม แต่ถ้าเราเลี้ยงกบนะ เราจะทำยังไง เลี้ยงกบ เลี้ยงเต่านะ นี่มันสัตว์กึ่งบกกึ่งน้ำไหม ฉะนั้นการทำอะไรมันควรจะชัดเจนไหม จะเลี้ยงปลาก็เลี้ยงปลาไปเลย จะเลี้ยงกบก็เลี้ยงได้ ไข่สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำนั้นกรณีหนึ่ง

แล้วกรณีอย่างนี้เราเห็นมาเยอะไหม แล้วกรณีที่เกิดขึ้น เราถึงบอกเลยนะ นี่ว่าการปฏิบัติอย่างนี้มันจะไปลงอภิธรรม นี่คำนำมาละ เขาเขียนเองสดๆ ร้อนๆ เลย

“เมื่อ ๒๐ กว่าปีก่อนการปฏิบัติยังเป็นพิธีการที่ปฏิบัติธรรมที่รู้จักกันอยู่ในวงแคบ” วงแคบเพราะมันเป็นความจริง คนที่ทำได้มันทำได้ยาก คนที่ทำได้มันต้องมีความตั้งใจจริง มันอยู่ในวงแคบ ธรรมฐานของเราประเพณีปฏิบัติธรรมนี้ก็อยู่ในวงแคบ “ฉะนั้น

ในหมู่ลูกศิษย์ของหลวงปู่ดูลย์ อดุลโล บางส่วนเท่านั้น บางส่วนเท่านั้น จึงไม่น่าแปลกใจ ที่นักปฏิบัติส่วนมากเมื่อได้ยินคำว่าจิต ถ้าไม่สนใจก็จะประมาณ ว่าไม่ใช่หนทาง ปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ หลุดพ้น เพราะยังไม่คุ้นเคยกับคำว่าจิต และไม่ทราบวิธีจิต ด้วย แต่ก็ปฏิเสธไว้ก่อน เนื่องจากไม่ใช่วิธีการปฏิบัติที่ตนคุ้นเคย ทั้งที่การจิตนั้นลง กันได้พอดี (นะเห็นไหม ลงแล้ว) ลงกันได้พอดีกับคำสอนเรื่องการเจริญสติปัฏฐานตาม พระสูตร หรือแม้กระทั่งกับอภิธรรม”

อ้อ! นี่! ลงกันได้พอดี ลงกันได้พอดีกับอภิธรรม ถ้ามันลงกันได้พอดีกับ อภิธรรมนะ แล้วทำไมสอนจิตทำไม ทำไมไม่บอกที่กำหนดคนามรูปไปเลยละ ถ้า กำหนดคนามรูปมันก็เป็นอภิธรรมเลยใช่ไหม แต่ถ้ามันกำหนดจิตใช่ไหม ก็เป็น กรรมฐานใช่ไหม เป็นการปฏิบัติที่ได้ผลไง เพราะครูบาอาจารย์เราเป็นพระอรหันต์ไง หลวงปู่ดูลย์เป็นพระอรหันต์ไง

ในเมื่อการจิตนี้มันลงกันได้แม้กระทั่งอภิธรรม ลงกันได้เหมือนอภิธรรม ถ้า เหมือนอภิธรรมทำไมไม่สอนอภิธรรม มาสอนจิตทำไม แล้วพอสอนจิตไป ถ้าจิต แบบหลวงปู่ดูลย์ท่านเป็นกรรมฐานใช่ไหม นี่! เราคิดเรื่องนี้มานาน เริ่มต้นมานาน เพราะเราอยู่ในสังคม นี่ถึงบอกว่าเราโง่ โง่ เราอยู่ในวงการปฏิบัติมาเห็นอย่างนี้ มาเยอะ เห็นอย่างนี้มาเยอะ

แล้วการกระทำนี้ ของทุกคนนะ สิ้นค้าเห็นไหม สิ้นค้าลอกเลียนแบบนะเขายัง ถือลิขสิทธิ์กันเลย เขาไม่ให้ลอกเลียนแบบ นั่นเป็นผลประโยชน์ทางโลกนะ แต่ในการ ประพฤติปฏิบัตินี้มันถึงกับได้มรรคผลหรือไม่ได้เลยละ มีจริงหรือไม่มีจริง ในเมื่อมันมี จริงของใครมีจริงก็ทำไปสิ ทำไมต้องมาสวมรอยนะ ทำไมต้องสวมรอยเห็นไหม เพราะมันสวมรอยเพราะมันไม่มีความจริงนะสิ

ถ้ามีความจริง อย่างพุทธโฆเรานี้ไม่สวมรอยเลย เราทำของเราจริงจัง ครูบา อาจารย์ของเราตั้งใจจริง ก็ทำของเราจริงจัง ไม่ต้องไปอ้างใครเลย พุทธโฆคือพุทธโฆ นี่ปฏิบัติคือปฏิบัติไง นี่สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานก็คือการทำจริงใจ ไม่ต้อง อ้างใคร ไม่ต้องอ้างใคร หลวงปู่มั่นหรือค้นขึ้นมาเอง หลวงปู่มั่นเป็นอาจารย์ใหญ่ นี่ครู บาอาจารย์เรามีหลักมีเกณฑ์ ทำมาเรียบร้อยแล้วสอนหมด อ้าว ถ้าจริงมันก็ว่ากันตามจริง

สิ เพราะมันไม่จริง เพราะมันไม่จริงจึงขอแอบอิง ขอเกาะขอเกี่ยวไปด้วย เกาะเกี่ยวไปด้วยก็สารภาพมาสิ สารภาพมาตามความเป็นจริง ไม่ยอมสารภาพ

แต่พอความจริง เรื่องมาเปิดเผยนะ อย่างตอนเข้ามาถามเห็นไหม เรารู้ ฟังทีเดียวก็รู้เลย จิตหลงเป็นอย่างหนึ่ง จิตว่างเป็นอย่างหนึ่ง นี่จิตหลงเป็นอย่างหนึ่ง จิตว่างเป็นอย่างหนึ่ง

“เอ้อ! มีหลงด้วยหรือ จิตหลงมีหลงด้วยหรือ”

ถ้ามันรู้ว่าหลง มันหลงได้ยังไง ที่มันหลงคือมันหลงไปแล้ว จิตหลงนะก็บอกว่า จิตหลงๆ จิตหลงเพราะเราไม่รู้เราถึงหลง ถ้าเราเข้าใจผิด เราเข้าใจผิด เราคิดไม่ถึง สิ่งนั้นคือเราไม่รู้ใช่ไหม ถ้าเราเข้าใจผิดนั่นคือเราหลง เราไม่เข้าใจ แล้วจิตหลงจิตหลงนะ ถ้าจิตหลงนะมันหายไปเลย จิตหลงคือความเข้าใจผิดทั้งหมด “อันนี้บอกจิตหลงๆ มันบอกว่ามันรู้จิตหลง แล้วพอจิตว่างเป็นอย่างหนึ่ง” ไม่มีหรอก!

นี่ในอภิธรรมเห็นไหมบอกเลยนะ “นี่สภาวะธรรมมันปกติ ถ้ามีอารมณ์ความรู้สึก ธรรมด่าอย่างนี้ก็เป็นธรรม ถ้ามีอารมณ์โกรธมันถึงเป็นกิเลส” มีอย่างนี้จริงๆ ด้วยหรือวะ? มีหรือ? ในตำราที่เขียนไว้ในนี้อภิธรรมมันเป็นทฤษฎีไง ทฤษฎีพระพุทธเจ้าสอนมาอย่างนั้น นี่ธรรมะของพระพุทธเจ้า แต่เราปฏิบัติละ กำปั้นทุบดิน เราไม่รู้อะไรเลย เวลาความคิดบอกนี่สภาวะธรรม สภาวะธรรมอะไร ก็มันซื่อป้อใจ ฟังแต่ความรู้สึกตัวเอง ใจ เวลาอารมณ์ปกติ เออ...นี่ เฉยๆ เฉยๆ นี่สภาวะธรรม ไม่มีทาง! ความเฉยๆ นี่มันเสวยอารมณ์แล้ว มันมีความรู้สึก ความรู้สึกว่าเฉย มีความรู้สึกอยู่ แล้วบอกจิตหลงๆ มันหลงอะไร! มันเห็นจิตไม่เจอ! มันก็รู้สึกๆ รู้สึกว่าคิด รู้สึกว่าอารมณ์อยู่ ในปัจจุบันธรรม ปัจจุบันที่มันเป็นธรรม ปัจจุบันธรรม สภาวะธรรมที่เกิดในปัจจุบัน อันนี้เป็นสภาวะธรรมนี้เขาว่าของเขานะ

มันสภาวะกิเลส ไม่มีสภาวะธรรมหรอก กิเลสในจิตมันเต็มหัวใจ แล้วมันคิดออกมาเหมือนเรานี้ โจรนะ กุปลันนะ ถ้ากุปลันอยู่นะ ก็โจรปลันมา ก็ของกุปลันนะ ก็กูเป็นโจร ถ้าใจมันมีวิชาอยู่ ใจมีกิเลสอยู่ มันคิดอะไรก็เป็นกิเลสทั้งนั้นนะ มันมีอะไรเป็นสภาวะธรรมบ้าง ไม่มีหรอก! สภาวะที่คิดออกมา ความคิดมาจากอะไร? ความคิดมาจากจิต จิตคืออะไร? จิตคืออวิชา อวิชาคืออะไร? อวิชาคือพญามาร ใจ มารมันครอบงำอยู่ ใจ แล้วความคิดมันมาจากไหนนะ สภาวะธรรมหรือ เรบอกไม่มีหรอก

นี่ไง เขาบอกเป็นสภาวะธรรม สภาวะที่ปกติที่เป็นธรรม มันเป็นไปได้! แล้วสภาวะถ้าเป็นกิเลสนะ โอ้โฮ! มันต้องโกรธ มันต้องเกลียดคนนะ เป็นสภาวะกิเลส แล้วคุณนะ ของอย่างนี้นะของมันปฏิเสธไง มันปฏิเสธความเป็นจริงทั้งหมดเลย นี่แล้วเวลาบอกสภาวะธรรมปกติธรรมดา จิตหลงเห็นไหม จิตหลงก็รู้ว่าจิตหลง นี่จิตว่างก็รู้ว่าจิตว่าง ไม่มี เราจะบอกไม่มีหรือ จิตหลงก็คิดเอาเอง เพราะอะไร?

เพราะจิตหลง เราเห็นคนหลงผิดไหม เห็นลูกของเราไหม เวลามันเง มันท้องแ่ง นี่มันตีโพยตีพายตามใจ นั่นนะอารมณ์มันไปหมดแล้ว นี่มันหลงตามอารมณ์มัน แล้วของเรานี้เรารู้ตัวนี่ว่าจิตหลงๆ มันจิตหลงอะไร มันมีอะไรหลง มันจิตหลงต่อเมื่อมันคิดมาแล้วไง เหมือนเรานี้ มือเรานี้ เราไปจับความร้อนนี้ เราได้รับสัมผัสความร้อน มือเราจับความเย็นได้สัมผัสความเย็น

แล้วมึงไปจับแล้วนี่ ความร้อนมันเป็นอยู่อย่างนั้น แล้วมึงไปหลงอะไร มันความร้อนซัดๆ มันเป็นความร้อนที่มือเราสัมผัสใช่ไหม แล้วจิตที่ว่าหลงมันหลงในอะไร นี่! มันหลงเพราะมันไม่เจोजิตมันเลยไง นี่จิตหลงก็ว่าจิตหลงๆ มันไม่ใช่จิตหลง มันไม่ใช่อะไรเลย มันเป็นสัญญาอารมณ์ มันไม่มี มันไม่มี

แต่เวลากรรมฐานเราเห็นไหม พุทโธๆ ๆ นี่ เขาบอกว่าพุทโธๆ นี่นะ เขาบอกว่ามันเป็นอะไร มันเป็นสมณะ มันไม่มีปัญญา พุทโธๆ นี่จะเข้าไปหาจิต ถ้าไปถึงตัวจิตนี้เห็นไหม พุทโธๆ ๆ ถ้าใครพุทโธนะ พุทโธๆ เห็นไหม มันจะพุทโธขนาดไหนนะ มันจะเข้าไปถึงตัวจิต มันจะหลงไม่หลงมันไปรู้กันตรงนั้น ถ้ามันหลง มันวูบวาบ มันมีอาการของมัน ตัวจิตของมันนั่นนะ มันจะมีจิตหลงไป

ไอ้มันหลงจิต! หลงออกจากจิตไม่เห็นจิตใจ หลงออกไปแล้วคิดเองใช่ไหม ถ้าเราไม่มีตัวจิตนะ ไม่มีพลังงานคิดอะไรไม่ได้เลย สังเกตได้ไหมเวลาเราพบภาพสิ่งใด เราเห็นสิ่งใดนี้เรารู้เฉยๆ แต่เราไม่รู้เนื้อหาสาระอันนั้นเห็นไหม เวลาเรานั่งเฉยๆ เวลาภาพมันผ่านไป เราเห็นสิ่งต่างๆ นี่ เห็นแวบไปแวบมานี้ เราไม่รู้อะไรนี่ เรานึกไม่ออกเห็นภาพอยู่ แต่ไม่รู้อะไรมันผ่านหน้าเราไปแวบ เพราะจิตมันไม่รับรู้ อายคนะมันไม่ทำงาน จิตไม่ทำงาน นี่เห็นไหมถ้าจิตมันไม่ทำงานนี้ แม้แต่นี้ เสียงที่ฟังสิ่งต่างๆ นี่มันฟังผ่านไปเฉยๆ แต่ถ้ามันตั้งสติไว้นะ เสียงอะไรมาก็ชัดเจนมาก ตั้งสติไว้

สติเกิดจากใคร คำว่าตั้งสติ สติมันตั้งอยู่บนอะไร สติตั้งอยู่บนจิต สตินี้ตั้งอยู่บนจิต ถ้าพูดถึงจิตมันมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติของมัน จิตมีอยู่แล้วคนมีชีวิตอยู่ จิตมีอยู่แล้ว พอเราตั้งสติขึ้นมา สติมันเกิดจากอะไร เกิดจากจิต พอจิตตั้งมั่น เสียงอะไรที่มันผ่านเข้ามา มันชัดเจนมาก จิตตั้งมั่นๆ เพราะมีสติ

ถ้าพูดถึงขาดสติ จิตมันก็มีอยู่ แต่มันเผลอตัวมันเอง นี่ไง! หลงจากจิตใจ ไม่เห็นตัวจิตใจ แล้วบอกว่านี้ จิตหลง จิตหลงคืออารมณ์ความรู้สึก เขาบอกว่าจิตหลงใช่ไหม วันนี้เขาบอกว่า “จิตมันหลงก็รู้ว่าหลง จิตมันว่างก็รู้ว่าว่าง” มันหลงไป แล้วมันรู้ได้ยังไง! มันเอาอะไรไปรู้! มันเอาอะไรไปรู้ ไปรู้ว่าหลง มันไม่มี! มันหลงไปแล้ว

คือว่ามันบอกว่านี้มันเป็นปัจจุบันๆ นี่ มันหลงจากจิตใจ พอหลงจากจิต เพราะมันไม่เคยเห็นจิต พวกนี้ไม่เคยเห็นจิต พวกนี้ไม่รู้จักจิต พวกนี้มีแต่สัญญาอารมณ์! พวกนี้มีแต่ความคิดเกิดดับ แต่ไม่เข้าถึงตัวความจริง ไม่เข้าถึงตัวความจริง

ถ้าเข้าถึงตัวความจริงนะ นี่เวลาเราหาครูบาอาจารย์นะ เวลาเราปฏิบัติไม่ถูกต้อง เห็นไหม เวลาปฏิบัติแล้วนี่จิตเข้ายาก จิตเข้าง่ายเห็นไหม หลงตามะท่านอยู่กับหลวงปู่ มัน เวลาท่าน จิตท่านเสื่อม ท่านเสื่อมนะ แล้วก็ออกเลย อยู่กับหลวงปู่มัน อุบัติจาก หลวงปู่มันอยู่นี่

“มหาเป็นยังงี้”

“จิตไม่ดีเลย มันเสื่อมหมดเลย มันหาไม่เจอเลย”

หลวงปู่มันบอกเลยนะ “จิตนี้มันเปรียบเหมือนเด็ก” เพราะว่าเขาว่าหลงนะ นี่มันหาจิตไม่เจอ “จิตนี้มันเหมือนเด็ก เวลามันเหมือนเด็กนี่นะ เด็กนี้มันต้องกินอาหารของมัน ตอนนี้เด็กมันเกร มันทิ้งไป มันหายไป ฉะนั้นเด็กมันต้องกินอาหารนะ ไม่ต้องไปยุ่งกับมันเห็นไหม”

คำว่าไม่ต้องยุ่งกับอะไรเลย ไม่ต้องยุ่งกับอะไรเลยนะ อย่าไปเค็ดรื้อน อย่าไปตี โปยตีพาย ให้นึกพุทโธๆ วั นึกพุทโธๆ วั่นะ เพราะจิตนี้มันต้องกินอาหาร เหมือนเด็กต้องการอาหาร พุทโธๆๆ พุทโธๆๆ...เราละทิ้งสิ่งต่างๆ ทั้งหมด เราละทิ้งสิ่งต่างๆ ทั้งหมด

เรานึกแต่พุทโธๆ ๆ นี่ พอมันสงบเข้ามาๆ นะ ท่านปฏิบัติท่านผ่านมาแล้ว แล้วท่านปฏิบัติท่านได้อารมณ์อย่างนั้น ท่านจิตสงบอย่างนั้น แล้วท่านมานึกถึงตอนที่ท่านปฏิบัติยังไม่ได้ แล้วหลวงปู่มันสอนท่าน ท่านบอกเลยนะ ท่านเคารพหลวงปู่มันมาก ท่านรักมาก ท่านบอกเลยสอนเราเหมือนกับเด็กไร้เดียงสา สอนคนที่มันโง่งงแต่คุณนี่สอนแบบเด็กๆ สอนแบบอนุบาลมากๆ เลยนะ ไม่ต้องไปยุ่งกับอะไรนะ อยู่กับพุทโธๆ นี่ แล้วมันก็สงบจริงๆ

พอเราไม่กังวลกับอะไรเลยนะ สิ่งที่เราเป็นอยู่นี้ ๑. กังวลว่าจิตเสื่อม แล้วเมื่อไหร่มันจะฟื้นชะที แล้วจิตมันอยู่ที่ไหน แล้วพุทโธจะพุทโธยังงี้ แล้วสติก็เป็นยังงี้ก็ไม่รู้จัก แล้วมันกังวลไปหมดเลย โอ้ย!..งานนี้มันใหญ่โตมหาศาลเลย งานอย่างนี้มันแบกโลกทั้งโลกเลย มันไม่ไหว

ท่านบอกว่าทิ้งให้หมดเลยนะ คำว่าทิ้งให้หมด มันต้องสอนนะ บอกว่าจิตนี้มันเหมือนเด็ก คำว่าเด็กคือเด็กมันไร้เดียงสา เด็กไร้เดียงสามันจะรับผิดชอบอะไร เด็กไร้เดียงสามันจะไม่รับผิดชอบอะไรใช่ไหม พอเด็กไร้เดียงสามันไม่รับผิดชอบอะไรนี้ เด็กมันต้องกินอาหาร เราไม่ต้องไปสนใจกับมัน ไม่ต้องไปสนใจกับจิต ไม่ต้องไปสนใจกับอะไรใดๆ เลย แล้วเราเอาอาหารให้มัน เราไม่ต้องสนใจจิต แต่เราตั้งสติ เรานึกพุทโธ นี่มันมาจากไหน มันมาจากจิตโดยที่เราไม่รู้ตัว มันมาจากจิตโดยที่เราไม่รู้ตัวนะ เพราะเราไปกังวลหมดใช่ไหม จิตอยู่ที่ไหน แล้วเราจะทำยังงี้ กังวลไปทุกๆ เรื่องเลย

ยิ่งกังวลยิ่งทำยิ่งผิด ให้ปล่อยวางให้หมด แล้วกำหนดพุทโธอย่างเดียว พุทโธๆๆๆ ๆ ๆ ไปเลยนี่ นี่คืออาหารของจิต อาหารของเด็กที่มันจะมากิน พุทโธไปนี่ เพราะอาหารอยู่ที่ไหน เด็กมันต้องเข้าไปที่นั่น สัตว์นะ มันหิวกระหายที่ไหน ที่ไหนมีอาหาร มันจะวิ่งไปหาที่มันจะกิน เพราะมันประทังชีวิตของมัน โดยสัญชาตญาณของมัน หิวโหยมาก มันต้องหาอาหารของมัน

นี่เหมือนกัน พุทโธๆๆๆ นี่ แล้วจิตนี้มันอยู่ที่ไหน ก็ตัวนี้พุทโธก็คือตัวจิตนั่นแหละ แต่เพราะเรากังวล เราไม่รู้จักร เราไม่รู้อะไรไปหมดเลย ตัวนี้พุทโธ พุทโธใครเป็นคนนึกขึ้นมา ก็จิตใจ เมื่อก่อนมันไม่ได้คิดพุทโธ มันกังวลแต่ว่าจิตมันเสื่อม กังวลแต่เรื่องอื่นไปหมดเลย กังวลทุกๆ เรื่อง กังวลไปหมดเลย กังวลทั้งนั้น แบกโลกทั้งหมดเลย แล้วก็พุทโธก็สักแต่ทำ แต่ไปแบกอย่างอื่นไว้หมดเลยเห็นไหม

แล้วนี่คนสอนฉลาดมากๆ หลวงปู่มั่นโคตรฉลาดเลย ตัดความกังวลของจิตโดยเอาอุบายมาบอกเห็นไหม เอาอุบายบอกเลยนะ จิตนี้เปรียบเหมือนเด็ก เด็กนี้มันหลงผิดไป มันก็ไปเที่ยวเล่น ไปเที่ยวเล่นของมัน มันทิ้งเจ้าของมันไป ทิ้งเราไปเห็นไหม จิตนี้มัน เหมือนกับลูกเรานะมันไม่พอใจ มันก็ทิ้งเราไป เราก็นั่งเสียใจ

นี่มันไปมันจะไปรอดไหม มันหากินไม่เป็นนะ มันก็ต้องกลับมาขอสตางค์เรานะ ทีนี้ไปไม่รอด วิ่งไปตามมันมันก็ยังวิ่งหนีใช่ไหม อยู่เฉยๆ แล้วนึกพุทโธๆ ๆ หาสตางค์ไว้ๆ พุทโธๆ ๆ พุทโธๆ ๆ นะ พอพุทโธ ธรรมชาติ เพราะมันก็คือจิตเรานี้แหละ แต่มันเพราะความวิตกกังวลมันหลงออกไป พุทโธๆ ๆ พอมันซัดขึ้นมา

หลวงตาท่านเล่า ท่านเล่าแล้วมาสังเวชตัวเองใจ ว่าไม่ประสีประสาเลย เหมือนกับไม่ประสีประสาไม่รู้อะไรเลย แล้วพ่อแม่ถนอมมาขนาดนั้น ท่านมาร่ำพัน ท่านมาร่ำพืง ร่ำพัน คน พุทโธๆ พอพุทโธๆ ๆ ๆ มันคลายวิตกกังวลหมดแล้ว ทิ้งภาระผูกพันทุกอย่างหมดเลย นึกพุทโธไปเรื่อย ๆ พุทโธๆ ๆ พอจิตมันสงบเข้ามา โอ้อโฮ! มันสงบ มันแนบแน่น นี่ไง นี่จิต มันไม่หลงจากจิตใจ

นี่ที่ว่า “จิตหลง จิตว่าง จิต...” นี่หลวงตาก็หลง หลงผิด หลงต่างๆ แต่หลวงปู่มั่นสอนให้กลับมา หายหลง! หาจิตเจอ!

นี่มันมาถึงนะ นี่จิตว่างก็รู้ว่าจิตว่างนะ จิตหลง อันนี้มันหลงอยู่ ไอ้นี้มันหลงจากจิต มันยังไม่รู้จักจิตมันหรอก นี่เราจะยกให้เห็นว่าอภิธรรม หรือความเข้าใจทางวิชาการ เขาเข้าใจกันอย่างนั้น แล้วเวลาเขาปฏิบัติกัน เขาก็เอาสิ่งนั้นมาพูดกัน มาพูดกันสัญญาอารมณ์ใจ “นี่เอ็งก็ว่าง ข้าก็ว่าง เอ็งก็รู้ข้าก็รู้ นี่จิตดีก็ว่าดี จิตหลงก็ว่าหลง” ไม่ใช่หรอก มันเป็นมารยาสาโดยทั้งนั้น

มันเป็นมารยาสาโดย มันเข้าไม่ถึงจิตเห็นไหม เพราะไม่มีสติ มันเป็นมารยาสาโดยของทางโลก มันไม่เป็นการปฏิบัติจริงเลย ถ้าปฏิบัติจริงนะ กรรมฐาน ๔๐ ห้อง พุทโธๆ ปัญญาอบรมสมาธิ มันถึงไม่ตัดรากเหง้า

กระแสนะ คนเรานี้ะ นี่เวลาคนเรานี้บอกว่าเดี๋ยวจิตออกจากร่างจะเข้าไม่ได้ ผันกันไปนี่ ไม่มีทาง ในเมื่อรากฐาน พุทธะมันอยู่ที่ใจ มันจะไปที่ไหนต้องกลับมาที่นี้ จิต

ออกจากร่างก็ต้องย้อนกลับมาที่นี้ ไม่มีทางไปไหนเลย เว้นไว้แต่มีตาย ฉะนั้น พุทโธฯ นี่มันออกมาจากจิต แต่ไม่ตัด ไปตัดรากของจิตซะเอง

คำว่าจิตหลงนี่คือสัญญาอารมณ์ ไม่ใช่จิตหลง ถ้าคนจิตหลงคือคนไม่รู้เรื่อง คนจิตหลงก็เหมือนคนโดนหลอกนะ คนหลงคือคนไม่รู้ตัว แต่นี่บอกว่าจิตหลง จิตหลงเพราะอะไร จิตหลงเพราะจำตำรามา จำมา กว้างจิตว่าง จิตหลง ก็สร้างอารมณ์หลง หลงก็คือทำอะไรไม่ถูกใจ โอ้หลงๆ ไม่ใช่หรือ! หลงจากจิต! หลงทาง! ไม่ใช่ความจริงเลย

ที่นี้เพียงแค่เวลาเราพูดตอนเช้านี้ เขาก็จะพูดโต้แย้ง พูดต่างๆ เราไม่คล้อยตามใจ เขาคงคิดว่าการกระทำอย่างนั้นมันถูกต้อง การกระทำอย่างนั้นเขาทำกันเป็นกระบวนการ แล้วมาพูดในวงกรรมฐานนี้ ในกรรมฐานอาจจะเห็นด้วย หรือว่าในวงกรรมฐานนี้ กรรมฐานนี้ซื้อบื้อ กรรมฐานไม่มีปัญญา กรรมฐานจะรู้อะไร นี่ขนาดบอกจิตหลงมันยังไม่รู้ว่าจิตหลงเลยนะ (หัวเราะ)

แต่มันไม่ใช่ ที่เราไม่ชักไปทางนั้นเลย แบบจิตกับอภิธรรมนี้ คือเขาพยายามจะบอกว่าอภิธรรมนี้ก็คือการประพฤติปฏิบัติในวงกรรมฐาน ในการปฏิบัติเพื่อจะเข้าไปชำระกิเลส แต่ในวงอภิธรรมนี้ เราบอกว่ามันเป็นมารยาสาโดย สร้างภาพกันขึ้นมา สร้างอารมณ์สัญญากันขึ้นมา สร้างธรรมะขึ้นมา สร้างขึ้นมา เป็นสิ่งที่สร้าง

เขาบอกเลยนะ “การตั้งสติกำหนดพุทโธนี่ เป็นของสร้างทั้งหมด ทำไม่ได้ ต้องให้เป็นเอง” สิ่งที่เป็นเองเห็นไหม มันเป็นสามัญสำนึก มันเป็นไปได้หรือ มันไม่เข้าถึงจิต แล้วเห็นจิตไม่ได้ แล้วหลงจากจิต ไม่รู้จักจิต ว่านี่จิตหลงๆ คำว่าจิตหลงนี่ พอเขาบอกว่าจิตหลงใช่ไหม มันก็มีสติขึ้นมาใช่ไหม แล้วก็รู้สร้างอารมณ์ขึ้นมา ก็เลยบอกเออ เห็นไหม ในอภิธรรมนี้จะไม่เห็นนิมิต ในอภิธรรมนี้เป็นปัญญาจะไม่หลงทาง โอ้ พุทโธฯ นี่จะหลงทาง

โอ้พุทโธฯ เรานี้ เวลาเราพุทโธๆๆๆ พอจิตสงบ พอจิตมันสงบ มันเป็นเอกเทศของมัน แล้วมันจะออกมา ออกรู้ของมัน ออกรู้ โลกุตตรปัญญา ออกรู้ปัญญาที่จะชำระกิเลส มันละเอียดกว่านี้ แต่นี่พอจิตของเขานี้มันว่าจิตหลง จิตว่าง จิตรู้ จิตเข้าใจ จิตรู้หมดคนนะ เวลามันออกไปนี้มันก็เป็นสามัญสำนึก มันไม่ลงถึงราก

เราถึงบอกว่า อภิธรรม นามรูป การกำหนดหนอ การต่างๆ ตั้ดราๆ ตั้ดราๆ ตั้ดราๆ คือตั้ดจิติจิต ตั้ดที่มา นี่เราพุทโธนี้เราเข้าถึงตัวจิต เราเข้าถึงตัวจิตเห็นใหม่ ตัวจิตคือตัวสมาธิ จิติจิต จิตเป็นสมาธิจะเข้าถึงตัวจิต

แต่เขาสร้าง เขาเป็นสัญญาอารมณ์ เขาไม่ใช่จิต เพราะเขาไม่ใช่จิต เขาถึงไม่รู้จักจิต พอเขาไม่รู้จักจิต เขารู้จักสัญญาอารมณ์ แล้วสัญญาอารมณ์นี้ไปตรึงในธรรมชาติของพระพุทธเจ้า ยิ่งตรึงในธรรมชาติพระพุทธเจ้ามากเท่าไร ยิ่งปัญญายิ่งเยอะเห็นใหม่ ยิ่งเป็นปัญญาขึ้นมา

มันเป็นโลกียปัญญาไง มันเป็นสัญญาอารมณ์ที่จำมา แล้วมาไม่ทันใจ เพราะเขาไม่รู้จัก เขาไม่เคยเห็น เขาถึงพุดผัดไปหมด นี่พอเริ่มต้นจากความผิด ความผิดของเขามันก็ยิ่งผิดต่อไปเห็นใหม่ บอกว่า “นี่จิตส่งออกของหลวงปู่ดุลย์นี่คลาดเคลื่อน” ต้องเป็นความเห็นของเขา “จิตส่งออกนอกเป็นสมุทัย ผลอันเกิดจากจิตที่ส่งออกนอกเป็นทุกข์ จิตเห็นจิตแจ่มแจ้งเป็นมรรค ผลแห่งการจิตเห็นจิตแจ่มแจ้งนั้นเป็นนิโรธ” นี่เป็นโคลกของหลวงปู่ดุลย์ แต่ความขยายความ ขยายความถ้าเป็นความจริงที่เป็นความเห็นของเขา หลวงปู่ดุลย์นี้พุดถูกหมด เพราะหลวงปู่ดุลย์พุด หลวงปู่ดุลย์เข้าใจกระบวนการของมันทั้งหมด

แต่กระบวนการของเขานะ “อนึ่งตามสภาพที่แท้จริงของจิต ย่อมส่งออกนอกเพื่อรับอารมณ์นั้นๆ โดยธรรมชาติของมันเอง ก็แต่ถ้าจิตส่งออกนอกไปรับอารมณ์ แล้วจิตเกิดความหวั่นไหว เมื่อเกิดกระพือมไปตามอารมณ์นั้นเป็นสมุทัย (นี่เขาจะบอกว่าสมุทัย) ผลอันเกิดจากจิตหวั่นไหวเมื่อกระพือมไปตามอารมณ์นั้นเป็นทุกข์ ถ้าจิตส่งออกนอกไปรับอารมณ์แล้ว แต่ไม่หวั่นไหว หรือไม่กระพือมไปตามอารมณ์นั้นๆ มีสติอยู่ตามสมบูรณ์เป็นมรรค ผลอันเกิดจากจิตที่ไม่หวั่นไหว จิตที่ไม่กระพือม และมีสติอยู่ทุกอย่างสมบูรณ์เป็นนิโรธ พระอริยเจ้าทั้งหลายมีจิตไม่ส่งออก จิตไม่หวั่นไหว จิตไม่กระพือม เป็นวิหารธรรม จบอริยสัจ ๔”

แหม... ใครฟังก็ทั้งหมดคนะ จิตส่งออกนอกเป็นทุกข์ หลวงปู่ดุลย์นะ “จิตส่งออกนอกเป็นสมุทัย จิตส่งออกนอกเพราะตัวจิตมันเป็นอวิชชา” มันอวิชชาอยู่แล้ว อวิชชาเป็นตัวจิต ความคิดข้างนอกมันเป็นกิเลส กิเลสแบบหยาบๆ มันเป็นสมุทัยโดยพื้นฐาน เมื่อจิตมันเป็นสมุทัยอยู่แล้ว ผลอันเกิดจากจิตส่งออกนอกเป็นทุกข์ เป็นทุกข์

ทั้งหมด ทุกอย่างเป็นทุกข์ทั้งหมดเลย พลังงานก็เป็นทุกข์ ทุกข์ของพระอนาคาแค่เงา แคสว่างไสว แคส่องใส นี่ทุกข์อันละเอียด ทุกข์ทั้งนั้นนะ

จิตเห็นจิต จิตเห็นจิตมันต้องมีจิต ตัวเห็นจิต แล้วจิตเห็นแจ้งเป็นมรรค ผลอันเกิดจากจิตเห็นจิตอย่างแจ่มแจ้งเป็นนิโรธ ผลอันเกิดจากจิตเห็นจิต ฉะนั้นพระอรหันต์ถึงไม่มีจิต! นี่ไง

แล้วนี่อันหนึ่ง “ที่จิตเดิมแท้ นี่ ผลของส่งออกเพื่อไปปรับอารมณ์โดยธรรมชาติของมันเอง โดยธรรมชาติของมันเอง” นี่แสดงว่าพระอรหันต์มันก็ยังค่อมอยู่นั่นนะ ค่อมค่อมอยู่ มันยังค่อมค่อมของมันอยู่นะ

“นี่แล้วจิตส่งออกนี้เป็นอารมณ์ต่างๆ เพราะพระอริยะเจ้าทั้งหลายไม่มีจิตส่งออก จิตไม่หวั่นไหว พระอริยะเจ้าไม่มีจิตส่งออก” พระอริยะเจ้าไม่มีจิตส่งออกแล้ว พระพุทธเจ้าเทศน์อยู่นั้นเอาอะไรมาเทศน์ล่ะ พระพุทธเจ้าเทศน์อยู่เอาอะไรมาเทศน์ ครูบาอาจารย์ที่ท่านเป็นพระอรหันต์ท่านเอาอะไรมาเทศน์ ถ้าจิตไม่ส่งออก จิตไม่คุยกับชาวบ้าน จิตไม่สัมผัสกันแล้วเอาอะไรมาเทศน์นะ

“พระอริยะเจ้าทั้งหลายไม่มีจิตส่งออก ไม่มีจิตหวั่นไหว ไม่มีจิตกระเพื่อม” โอ้! นี่ไง มันฟ้องชัดๆ เลยนะว่า “จิตว่าง จิตหลง จิตนี้..” คือการสอนของอภิธรรม อภิธรรมนี้เขาบอกว่าปรมัตถ์ ปรมัตถ์คืออภิธรรมของพระพุทธเจ้า ธรรมะของพระพุทธเจ้าแต่ตัวเองไม่รู้อะไร ตัวเองเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาอ้างอิง แต่ตัวเองไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้จักจิตของตัวเอง ตัวเองไม่เห็นจิตของตัวเอง ตัวเองไม่เข้าใจจิตของตัวเอง แต่สัญญาอารมณ์ ธรรมะของพระพุทธเจ้าล้วนๆ นะ

คำพูดคำสอนนี้มันผิดหมด ผิดหมด อันนี้ชัดๆ เลยฟังเขียนสดๆ ร้อนๆ ลายเซ็นของเขายังอยู่ที่นี้ ชื่อเสียงยังอยู่ที่นี้หมด นี่แล้วก็บอกว่าจิตว่าง จิตหลง จิตต่างๆ มันจะเอาอะไรมาหลง ในเมื่อมันยังไม่รู้จักอะไรหลงเลย สิ่งที่เป็นไป สิ่งที่มีอยู่นี้มันเป็นสัญญาอารมณ์ทั้งนั้นนะ แล้วก็บอกว่านี่จิตหลง สิ่งนั้นเป็นสภาวะธรรม ปกติธรรม เป็นสภาวะปัจจุบันธรรม

เขาพูดกัน เขาว่ากันนะ เขาว่ากันไปตามกระแสของเขา เราไม่เป็นอย่างนั้น เราไม่คิดเห็นเป็นอย่างนั้น ฉะนั้นสิ่งที่เป็นอย่างนั้น มันเป็นเรื่องที่เขาพยายามจะมากลั่นกันนะ เรา

จะบอกว่ากรรมฐานมันจะไม่เหลือ กรรมฐานมันจะไม่เหลืออะไร กรรมฐานมันจะไม่เหลือเพราะว่ามันไม่มีใครรู้ มันไม่มีใครรู้ มันไม่มีใคร

อันนี้คำถามนี้มันใกล้เคียง

ถาม : การบริกรรมพุทโธๆๆ พร้อมสติกับการบังคับควบคุมความคิดไม่ให้ปรุงงานไหนเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อนหลังหรือทำพร้อมกัน

ตอบ : “การบริกรรมพุทโธๆๆ พร้อมสติ เห็นไหม การพุทโธๆๆ มันเป็นอันหนึ่ง การควบคุมบังคับนี้ การควบคุมบังคับความคิดไม่ให้ปรุง งานไหนนี้ การควบคุมบังคับนี้” นี่อันนี้พูดถึงนี้ อันนี้คำถามนี้ถามมาผิด การควบคุมบังคับนี้มันแบบว่า น้ำ หรืออากาศนี้ เราเอามาควบคุมบังคับได้ แต่ความคิดนี้มันเป็นนามธรรม มันจะมีความคิดบ่อยๆ การควบคุมบังคับนี้ มันไปบังคับนี้ มันจะเกิดการต่อต้าน มันจะเกิดความเครียด แต่นี่ปัญญาอบรมสมาธินี้ มันไม่ใช่ควบคุมบังคับ มันต้องตั้งสติ ตั้งสตินะ ความคิดเป็นธรรมชาติใช่ไหม มันจะไหลของมันไป แล้วสติตามความคิดนี้ไปธรรมชาติของมันนะ มันเกิดดับ

“ที่นี้การไปควบคุมบังคับนี้ ก็คิดว่าความคิดนี้มัน...” ใช่ ความคิดเรานี้ พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนวัตถุธาตุอันหนึ่ง ความคิดนี้นะ ความรู้สึกนี้นะเปรียบเหมือนวัตถุธาตุอันหนึ่ง แต่วัตถุธาตุนั้นมันเป็นวัตถุที่เป็นนามธรรม แล้วนี่สติถ้าตามมันไปนี่มันเห็นการเกิดดับ เห็นวัตถุธาตุนั้นเกิดดับ วัตถุนั้นเกิดดับเกิดมาจากไหน วัตถุธาตุนั้นมันมาจากไหน วัตถุธาตุนั้นมันมาจากจิต จิตนั้นมีพลังงาน พลังงานเฉยๆ แล้วถ้าใครไปจับจิตได้มันจะเห็นอีก นี่เขาบอกว่า “จิตจับไม่ได้ จิตมันเป็นนามธรรม จิตไม่มี เห็นไหมมันต้องเป็นสัญญาอารมณ์ นี่จิตส่งออกไม่ได้ มันจะต้องเป็นอารมณ์ความรู้สึกต่างหากส่งออก จิตส่งออกไม่ได้” แล้วอารมณ์ความรู้สึกมันมาจากไหนนะ ถ้าไม่มีจิตอารมณ์ความรู้สึกมาจากไหน? คำพูดมันฟังทั้งนั้นเลย ฟ้องถึงความไม่เป็นใช่ไหม

ถาม : อันนี้คำว่าพุทโธๆๆ พร้อมสติ กับบังคับควบคุมความคิดไม่ให้ปรุงนี้ งานไหนเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อนหรือหลังหรือทำพร้อมกัน

ตอบ : มันอยู่ที่จิตนิสัย สิ่งที่เราว่าพุทโธๆ นี้ พุทโธๆๆ คำว่าพุทโธๆๆ แสดงว่าเคยปฏิบัติแล้ว พุทโธๆๆ พุทโธๆๆๆๆๆ นี้ ถ้าไม่เคยปฏิบัติพุทโธๆๆ ไม่ได้หรอก

พุทโธที่มันก็ลืม พุทโธที่มันก็สะดุด นี่การทำงานนี้ ความชำนาญของเราเนี่ย เราเซ็นรถ เห็นไหม ถ้ารถนี้มันไปในโพรงหญ้า ไปต่างๆ นี่ รถมันจะไปไม่ได้ มันจะติด แต่ถ้ารถเราเซ็นบ่อยๆ เห็นไหม ทางนี้จะราบไปเพราะโดยล้อรถนี้จะบด จะทำให้หญ้าเนี่ยราบไป พอหญ้าราบไปนี่รถนี้จะเซ็นไปได้ง่าย พุทโธๆ นี่มันเหมือนกับเราเซ็นรถในโพรงหญ้า

ใหม่ๆ ปฏิบัติกันทุกคนนะ พุทโธ ชนุ่น พุทโธ ชนนี่ พุทโธไม่อยู่ นี่มันเป็นไปเรื่อยๆ แต่ถ้าเราตั้งใจ เราพยายามของเรา พุทโธไปเรื่อยๆ พุทโธนี้ รถเซ็นนี้มันจะเซ็นทับหญ้าไป เซ็นไปเซ็นมานี้ เดี่ยวหญ้านั้นมันจะเรียบ ทางนั้นมันจะชัดเจนขึ้น นี่คำว่าพุทโธดีๆ แสดงว่านี่ เริ่มภาวนาได้ ก็ว่ามีช่องทางให้รถนั้นไปได้ รถนั้นคือจิต พุทโธๆ นั่นคือคำบริกรรมของเรา นี่ทำไปเรื่อยๆ พุทโธๆ อนุนี้เป็นศรัทธาจิต ศรัทธาจิตนี้เราจะมีเชื่อมั่น มีความตั้งใจของเรา ถ้ามีความเชื่อมั่นมีความตั้งใจของเราเนี่ย เราพุทโธของเราไปบ่อยๆ พุทโธไปเรื่อยๆ พุทโธไปเรื่อยๆ เพราะพุทโธนี้ พุทโธนะ มันไม่ได้มาจากฟ้านะ พุทโธของคนใด มันก็มาจิตของดวงนั้น ถ้าเราไม่นึกพุทโธ พุทโธก็ไม่มี

พระพุทธเจ้านิพพานมาแล้ว ๒,๐๐๐ กว่าปี พระพุทธเจ้าคือพุทธะ คือศาสดาของเรา เรานึกถึงพุทโธ พระพุทธเจ้าก็สถิตในกลางหัวใจของเรา เรานึกถึงพุทโธนะ พระพุทธเจ้าก็สถิตในกลางหัวใจของเรา พุทโธนี้ พุทโธๆ นี่เราว่าพุทโธนี้ เวลาเรานึกพุทโธเราก็พุทโธท่องเป็นคำบริกรรม แต่ถ้าเวลาเราไม่ปฏิบัติเนี่ย เราคิดสิ ว่าพุทธะๆ พระพุทธเจ้านี้ ท่านปรารถนาเป็นพุทธภูมินะ ท่านสร้างมา ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ท่านทุกข์ทรมานมาขนาดไหน ท่านรื้อสัตว์ชนสัตว์ ท่านต้องเตรียมตัวมากมายมหาศาล ท่านสละชีวิตของท่าน ท่านสละแล้วสละเล่าเพื่อสัตว์โลก เพื่อสังคม สละมาตลอดเลย ถึงที่สุดแล้วท่านตรัสรู้ธรรมขึ้นมา

เราต้องพยายามนี้ว่าพระพุทธเจ้านี้มีคุณกับเรามหาศาล เราจะนึกว่าพระพุทธเจ้านี้ โอ้อโฮเคารพบูชา ที่นี้พอพุทโธขึ้นมามันก็ดูดีดี เหมือนเรา ไม่ได้บอกว่าไม่รักสาวเลยละ ถ้ารักสาวคนไหน นึกถึงสาวคนนั้นก็มีความสุขเห็นไหม นี่รักพุทโธใช่ไหม นึกถึงพระพุทธเจ้านะ พุทโธๆ นี่ คำว่าพุทโธนี้มันจะชัดเจนขึ้น คำว่าพุทโธนี้มันจะมีรสชาติขึ้น

แต่นี้สักแต่ว่าทำ พุทโธเป็นอะไรก็ไม่รู้ พุทโธก็ไม่รู้จัก พุทโธนี้ ให้ท่องพุทโธก็ท่องกันอยู่ นี่ไม่รู้เรื่อง อาจารย์ก็บังคับให้พุทโธ ก็พุทโธๆ กันอยู่ นี่มันก็เลยทำให้ไม่มีรสชาติ ถ้าเรามีศรัทธามีความเชื่อนี้มันจะมีรสชาติดีก พุทโธๆ นี่ แล้วรสติด้มมาก แล้วพุทโธๆ พุทโธๆๆๆ ถ้าเราหกลี มันจะโธๆๆๆๆ มันออกมาจากจิตนะ พอมันออกมาจากจิตนะ พุทโธมันละเอียดเข้าไปเรื่อย พอมันถึงเนื้อจิตนะ เอ๊ะ! เอ๊ะ! มันนึกพุทโธไม่ออก พอนึกพุทโธไม่ออก เพราะพุทโธมันคุมอยู่ นี่มันนึกพุทโธไม่ออก แล้วมันไม่ได้คิดอะไรด้วย นึกพุทโธยังนึกไม่ออก มันจะคิดอย่างอื่นได้ไหม จิตที่ไม่เป็นสมาธิเพราะมันส่งออก มันรับรู้อารมณ์ มันไปตามธรรมชาติของมัน แล้วพอสติกำปรกรรมพุทโธนี้ มันล่อมเข้ามาๆ จนถึงมันตัวมันเอง มันนึกพุทโธไม่ได้หรอก นี่ตัวจิต

นี่ที่ว่าจิตส่งออกๆ มันส่งออกไปนี่ พุทโธๆ เราก็นึก มันไม่ส่งออกเราก้บังคับนึกพุทโธขึ้นมา เพื่อจะให้พลังงานนี้ไม่ไหลไปทางอื่น นี่เวลาพุทโธถี่ๆ ไซ้ไหม ฉะนั้นถ้าพุทโธถี่ๆ เราใช้ร่วมกันได้ หมายถึงว่าเราบังคับความคิด เพราะเราไม่ทำพร้อมกัน พุทโธๆ ไปเลย

“การควบคุมความคิดนี้ไม่ให้ปรุง” เราควบคุมนี้มันจะไม่เป็นความจริง เพราะเราไปควบคุม แต่เราใช้ปัญญาตามมันไปนะ ปัญญาที่เราตามความคิดไป ปัญญาที่ไม่ใช่ตามความคิด จับความคิด ธรรมดาที่เราคิดนี้เราไม่รู้ตัวว่าเราคิดหรือ คิดจบแล้วถึงรู้ว่าคิด โกรธ โมโห โกรธา ค่อยโมโห โกรธา ทีหลัง แต่ถ้าเราตั้งสติ สตินะ แล้วคอยดูความคิด

เห็นไหม ที่บอกว่าสามเณรสอน โปฐิละ นี่กายของเราเนี่ยเหมือนกับจอมปลวก มีรูอยู่ ๖ รู เราก้หลับตานี้ ตั้งใจจับ ดูความคิด ถ้าเห็นความคิดนะ มันคิดอะไรตามมันไป ตามมันไป ตามความคิดไป ถ้าตามความคิดไปนี้ ความคิดมันเกิดดับ ถ้าความคิดเกิดดับ เห็นความคิดมันดับ ความคิดดับมันเหลืออะไร ความคิดดับนี้มันเหลืออะไร ถ้ามันไม่ดับ มันคิดฟุ้งซ่านไปเรื่อย คิดฟุ้งซ่านไปเรื่อย สติตามความคิดนี้ไป ใครเป็นคนคิด คิดมาทำไม คิดมาเพื่อทำร้ายตัวเอง คิดมาให้เจ็บแสบปวดร้อ้น คิดทีไรก็ร้องไห้ทุกที คิดแล้วก็ทุกข์ๆ ยากๆ โอ้ความคิดมันมาจากไหน

เห็นไหม ปัญญาอบรมสมาธินี้คือมันเอาความคิดนี้มาแยกแยะ ว่าความคิดนี้มันมาอย่างไร มาเพื่ออะไร ถ้าปัญญามันทันนะ มันปล่อย เห็นไหม ใครเป็นคนปล่อย ใครเป็นคนปล่อยความคิด ตัวจิตมันปล่อยความคิด ตัวจิตนี้มันปล่อยขั้น ๕ ขั้น ๕ คือความคิด ถ้ามันปล่อยความคิด คำว่าปล่อยความคิด มันต้องมีคนปล่อยใช่ไหม คนปล่อยใครเป็นคนปล่อย นี่ไง! ที่ว่าคำว่าไม่ตัดรากนะ ที่เขาทำกันอยู่เขาตัดรากกันตรงนี้ เขาตัดราก เขาตัดรากเหง้า เขาถอนรากเหง้าของจิต เขาไม่มีตัวจิตออกวิปัสสนา เขาไม่มีจิตสงบ เขาไม่หาจิต เขาไม่รู้จักจิต เขาหลงจากจิต!

แต่เพราะกรรมฐานเห็นไหม กรรมฐานครูบาอาจารย์นะ ท่านทำของท่านถูกเห็นไหม ถ้าพุทโธๆ พุทโธๆ ที่สุดแล้วมันสงบเข้ามา มันก็คือจิตสงบ เพราะพลังงานมันส่งออกไปใช่ไหม แล้วคำบริกรรมนี้มันมีคำบริกรรม มันทวนกระแสกลับมา พุทโธๆๆๆๆ นี่ เข้ามาถึงตัวจิตนะ อันผู้เรียนนะ เอ้อะๆๆๆ คือตัวจิตมาถึงตัวของมันเลย นี่คือ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปนาสมาธิ

หรือว่าใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็เหมือนกัน มันก็ปล่อย คนก็ปล่อย คือจิตปล่อย จิตปล่อยขั้น ความคิดขั้น ๕ ไม่ใช่จิต ไม่ใช่จิต สัญญาอารมณ์ไม่ใช่จิต สัญญาอารมณ์มันเป็นสัญญาอารมณ์ สัญญาอารมณ์มันเป็นธรรมชาติของมัน จิตส่งออกคือพลังงานส่งออก ไม่ใช่สัญญาอารมณ์ส่งออก จิตส่งออก! จิตส่งออก! ไม่ใช่สัญญาอารมณ์ส่งออก เพราะจิตส่งออกถึงมีสัญญาอารมณ์ “จิตไม่ส่งออก จิตนิ่งอยู่ สัญญาอารมณ์ซัดเลย” ไม่มีฯ

“นี่เขว่าการบังคับควบคุม ทำอย่างใดก่อนหรือหลัง” เราจะบอกว่า ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าเราพุทโธๆๆ นี่ พอเราพุทโธแล้วนี่จิตมันสงบ จิตมันมีกำลังของมัน แล้วจะมีความคิดของมันเห็นไหม มีความคิดนี้นะ มีความคิดของมันนี่ สิ่งที่เป็นจุดบอดของกรรมฐานนี้ บอกว่าต้องให้พุทโธๆ จนจิตสงบก่อน พอจิตสงบแล้วค่อยออกวิปัสสนา แต่นี่คนทำนี้มันทำแล้วนี่มันทำได้กระบวนการของมันทำไม่ต่อเนื่อง พอไม่ต่อเนื่องนี้พวกเราก็ก่อนแล้วมันไม่ได้ผลมันไม่เห็นผลก็น้อยเนื้อต่ำใจ เขาเสนอทางที่ว่า ทำอย่างนี้มันชักช้า ใช้ปัญญาไปเลย ใช้ปัญญาวิปัสสนาสายตรงๆ

คำว่าวิปัสสนาสายตรงนี้ ใครเป็นคนบอก ใครเป็นคนบอก มีวิปัสสนาจริงๆ เหมอ ก็มึงพูดกันเอง แต่ข้อเท็จจริงมันไม่ใช่ ก็มึงใช้ปัญญา ก็ความคิดของมึง ปัญญาอะไร

มันก็โลภียปัญญาไง ไหนว่าปัญญาพิจารณาสายตรง สายตรงอะไรของเอ็ง ไม่ได้พิจารณาอะไรเลย ไปตริกในธรรมะพระพุทธรเจ้าต่างหาก เอาธรรมะพระพุทธรเจ้ามาตริกกันไง พระพุทธรเจ้าพูดไว้ข้อนั้น ข้อนั้น เอามาตริกกันไง แล้วมิงตริกในธรรมะพระพุทธรเจ้า มิงฆ่ากิเลสหรือ กิเลสอยู่ที่ธรรมะพระพุทธรเจ้าหรือ กิเลสอยู่ที่จิตมิงนะ มิง จิตมิงก็ไม่เห็น แต่มิงเอาจิตนี้ไปตริกในธรรมะพระพุทธรเจ้า แล้วบอกนี่ปัญญาสายตรง

จุดบอดของพุทโธนี่ เขาบอกพุทโธๆๆ แล้วนี่ พุทโธแล้วกว่าจะสงบ แล้วมันอีกก็ชาติละ เราถึงจะได้วิปัสสนา นี่ไง เพราะทำความสงบกันอยู่นี้แหละ พุทโธกันอยู่นี้แหละ นี่มันก็เลยปฏิบัติกันไม่ได้ นี่ปฏิบัติหลงทางกัน ชาวพุทธหลงทาง หลงกันมาที่ร้อยก็พันชาติ นี่ถ้ามันใช้ปัญญาสายตรงมันจะไปได้เร็ว นี่มันก็มีจุดบอดตรงนี้ ตรงที่ว่าถ้าพุทโธไปอย่างนี้

ถาม : นี่คำถามนี้มันตรงตัว ถ้าพุทโธถี่ๆ ถ้าปริกรรมพุทโธถี่ พร้อมสติกำกับ พร้อมสติกับบังคับควบคุมจิต นี่พร้อมกันเห็นไหมกับจิต ถ้ามันพุทโธๆ จนจิตมันสงบ คำว่าสงบนี้แค่มันสบายใจมันอึดใจนี้ ถ้าเราพุทโธไปไม่ได้ เราใช้ปัญญานี้ ถ้าปัญญาที่เราใช้อยู่นี้ เราใช้จับความคิดนี้

ตอบ : ความคิดนี้มันเกิดจากจิตนะ ทุกอย่างเกิดจากจิต แล้วเราพิจารณาแล้วมันจะย้อนกลับไปสู่จิต เพราะตัวจิตเป็นผู้รับข้อมูล ตัวจิตเป็นผู้รับรู้เห็นไหม ก็ว่ามันใช้ปัญญาได้ พอจิตสงบพอสมควรนี่ ออกใช้ปัญญาออกฝึกออกฝน นี่คือการใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้มันก็สงบเข้ามา ให้มันต่อเนื่องกันไป ให้มันต่อเนื่องกันไป ทำกันไป แต่นี่บอกว่า “เมื่อไหร่จิตมันสงบล่ะ พุทโธๆ นี่ แล้วเมื่อไหร่มันจะได้ออกวิปัสสนาล่ะ” อย่างนี้ไม่ใช่วิปัสสนาหรือก มันเป็นสมถกรรมฐานทั้งหมด ปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิอบรมปัญญา แต่เราใช้คนละจังหวะ ไม่ใช่ไปพร้อมกัน ทำพร้อมกันไม่ได้

แม้แต่อัปปนาสมาธิ อานาปานสติคือการกำหนดลมหายใจเข้าออก กับกำหนดพุทโธนี่ มันยังทำพร้อมกันเลย ลมหายใจเข้านี่พุท ลมหายใจออกนี่โธ นี่ลมหายใจนี้กำหนดอานาปานสติ กำหนดลมหายใจ พุทโธๆ นี่พุทธานุสติ แต่เพราะเวลาปฏิบัติใหม่เห็นใหม่ เราให้ลมกับพุทโธนี่พร้อมกัน เพราะว่ามันเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ง่าย ขณะที่พุทโธพร้อมลมหายใจออก พอไปนานๆ เข้านี้ลมหายใจจะหน่วง หน่วงแล้วจะ

ทำให้ตกวังค์ พอถึงที่สุดแล้วต้องทิ้งอันใดอันหนึ่งเห็นใหม่ ถ้ากำหนดลมก็กำหนดลม ชาติๆ ถ้ากำหนดพุทโธก็ทิ้งไปเลย แยกออก

ทีนี้ย้อนกลับมาที่ว่า บริกรรมพุทโธกับบังคับควบคุมจิต เห็นใหม่ มันก็แยกกัน ทำงานคนละวาระ แต่ทำงานเกือบลูกกันได้ ขณะทำอะไร ทำสิ่งหนึ่งชาติๆ แล้วคนที่เขาบอกว่า แล้วเมื่อไหร่เอ็งจะได้วิปัสสนาละ แล้วเมื่อไหร่เอ็งจะได้ภาวนาละ

นี่ภาวนาแล้ว นี่ภาวนาแล้ว นี่ภาวนาโดยข้อเท็จจริงเลย ทำโดยข้อเท็จจริง นี่พูดถึง อันนี้พอทำไป นี่แค่พื้นฐาน คนที่ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัตินะ ท่านต้องมีพื้นฐานมาก่อน นี่ทำการพื้นฐาน พอพื้นฐานมันดีขึ้นมานะ เราจะพัฒนาของเราไป สิ่งที่เราทำนี่เราต้อง ทำได้ตามข้อเท็จจริง ที่เราได้เนื้อหาสาระ แต่ที่ทำกันอย่างนั้น มันเป็นการสร้างภาพ เป็นการสร้างความคิด แล้วบอกชาวพุทธๆ นี่ เขาบอกพุทโธๆ นี่นะ อิกก็ชาติ แล้วหลงทำพุทโธๆ กันมาเท่าไรแล้ว แล้วพระกรรมฐานที่ทำมานี้ มันมีมรรคมีผลใหม่

ดูครูบาอาจารย์เราสิ เราเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์เรานะ แล้วครูบาอาจารย์ของเราในประเทศไทย ที่เขาปฏิบัติกันมา เขามีครูบาอาจารย์ที่น่าไว้วางใจ เชื่อใจได้อย่างครูบาอาจารย์เราสักองค์หนึ่งไหม เขาไม่มีเลย! ไล่ที่ว่าพุทโธๆ นี่ แล้วอิกก็ชาติ หลงมาถึงชาติ แล้วปฏิบัติแล้วจะไม่ได้ผลนะ ถ้าไม่ได้ผล เอ็งต้องมาอ้างอิง มาเกาะกรรมฐานทำไม มาเกาะทำไม เอ็งก็สร้างพวกเอ็งขึ้นมาสิ เอ็งมาเกาะกรรมฐานทำไม ก็ผมพุทโธหลงมานานแล้วไง พุทโธผิดพลาดมาเยอะแล้ว ไปวิปัสสนาสายตรงมันจะมีประโยชน์กว่า แล้วประโยชน์กว่าตรงไหนนะ ประโยชน์กว่ายังไง

อันนี้พูดถึงบริกรรมพุทโธนะ พร้อมกับการกำกับควบคุมความคิด การควบคุมความคิดนี้มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ บริกรรมพุทโธนี้มันเป็นสมาธิอบรมปัญญา เกิดสมาธิแล้วนะ ปัญญาที่เกิดขึ้น ปัญญาที่เกิดขึ้นจากสมาธิ ปัญญาที่เกิดจากจิตเป็นฐาน เปรียบเทียบความคิดเราเนี่ย ถ้าความคิดปกติเราก็คือความคิดพื้นฐาน แต่บางวันความคิดเราลึกซึ้ง ความคิดเราละเอียดใจมาก นั่นนะ เพราะจิตมันมันคง ถ้าสมาธิมันดีๆ ขึ้นมานะ ความคิดจะลึกกว่านี้ ความคิดมันถอดถอนกิเลสได้มากกว่านี้ มันจะลึกกว่านี้ สิ่งนั้นนั่นนะถึงจะเป็นวิปัสสนา วิปัสสนาคือปัญญาเกิดจากจิต

หลวงตาพูดคำนี้ คนอื่นฟังไม่ออกนะ หลวงตาบอกว่า ภาวนามยปัญญา คือเป็นปัญญาที่เกิดจากจิตส่วนๆ ไม่ได้เกิดจากการศึกษา ไม่ได้เกิดจากการจำ ไม่ได้เกิดจากการกระทำต่างๆ มันเกิดจากจิตส่วนๆ ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากจิตส่วนๆ ปัญญาเกิดจากจิตส่วนๆ ก็ไปแก้ไขจิตตรงๆ ใจ ภาวนามยปัญญา แล้วคนไม่เป็นพูดไม่ถูก คนเป็นเท่านั้นพูดออก

หลวงตายังพูดเลย พูดบ่อยมาก ว่าถ้าจิตรวมนะ ใครไม่เคยรวมจะไม่รู้จักหรือจิตรวมเป็นยังงี้ จิตรวมเป็นยังงี้ จิตที่ สมาธิที่รวมลงมันเป็นยังงี้ ใครไม่เคยเป็นหลวงตาพูดบ่อย พูดถึงว่าเวลาเสื่อมาคาบคองี้ จิตรวมวูบนี้ หายไปทีหนึ่งถึง ๔-๕ ชั่วโมงนี้เป็นยังงี้ คนไม่เป็นไม่รู้ จิตรวมใหญ่นี้เป็นยังงี้ แครวมเฉยๆ นะ ยังไม่ได้ใช้ปัญญาเลย แล้วนี่บอกว่าวิปัสสนาสายตรง สายตรงก็จิตสามัญสำนึก แล้วมรรคผลไม่มีมันตัดราก ตัดรากเหง้าของมรรคผล ตัดรากเหง้าของมรรคผล! เข้าถึงมรรคผลไม่ได้! ถ้าใครเข้าได้ จะทำเลยละ ทำคุยกันได้

ถาม : มีคนตายมาเข้าฝัน บอกไม่ได้พูดไม่ได้เกิด ให้ช่วยทำบุญพระพุทธรูปให้ด้วย จะทำให้เขาไปเกิดได้จริงไหมคะ

ตอบ : ถ้ามีคนตายมาเข้าฝันนะ อย่างนี้มันแบบว่านี่ การเข้าฝันนี้ การเข้าฝันการต่างๆ นี่มันเป็นสายบุญสายกรรม ถ้ามาเข้าฝันนะ อย่างพวกเรามีพรกรรมพวกใช้ไหม เพราะเรามีพรกรรมพวก มีต่างๆ นี่ เวลาใครตกทุกข์ได้ยากเราก็ช่วยเหลือเขา อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเขามาเข้าฝัน ถ้าเราคิดว่าเราจะทำประโยชน์เราก็ทำเพื่อเขา อุทิศส่วนกุศลทำบุญอุทิศให้เขาไป

ถาม : แล้วเขาจะไปเกิดจริงๆ ได้ไหมคะ

ตอบ : คำว่าจะเกิดหรือไม่เกิดนี้ เราให้นะ เวลาเราทำบุญกุศลกันนี้ เราอุทิศส่วนกุศลนี้ อุทิศส่วนกุศล เจ้ากรรมนายเวร อุทิศต่างๆ นี่เขาได้บุญอันนี้ไป เขาได้บุญอันนี้ไปนะ แล้วถ้าพูดถึงถ้าเขาไม่ใช่สายบุญสายกรรมเขาจะไม่มาเข้าฝันเรา อย่างเช่นเราที่นี่ ถ้ามีญาติพี่น้องที่มีปัญหา มีแบบว่าเขาเสียชีวิตไป แล้วเขาต้องการสิ่งใด ถ้าเขามาหาเราเห็นไหม เราจะอุทิศส่วนกุศลให้เขาได้ ถ้าคนอื่นอุทิศเขาก็ได้เหมือนกัน ได้แต่อนุโมทนา ได้ส่วนน้อย มันมีเห็นไหม

นี่หลวงตาท่านเล่าอยู่ หลวงปู่มั้นนี่ท่านปฏิบัติไป ท่านไปอยู่ในหมู่บ้าน หมู่บ้านหนึ่ง แล้วจิตวิญญาณมาเข้าในนิมิตของท่านนะ ให้ไปบอกญาติพี่น้องทำบุญให้ที แต่เมื่อพอบอกแล้วก็ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เขา ทีนี้หลวงปู่มั้นพอออกจากสมาธิก็มาถามชาวบ้านว่า “บ้านนั้นๆ มีอยู่ไหม” นี่ถ้ากาลเวลาถ้าเขาตายไปยังปัจจุบันอยู่ บ้านนั้นๆ ก็มีอยู่ สมมุติว่าเขาตายไปแล้ว เห็นไหม กาลเวลาของจิตวิญญาณกับกาลเวลาของเรานี้มันต่างกัน บางทีก็บอกว่าให้ไปบอกบ้านนั้นๆ ทีสิ ว่าให้มาทำบุญให้ทีสิ โยมชื่อนั้นๆ พอหลวงปู่มั้นไปหาไม่เจอนะ ไปถามชาวบ้านว่าบ้านนั้นไปไหน มันเป็นเรื่องดึกดำบรรพ์นะ กาลเวลามันคนละกาลเวลา ก็ว่าเขาจะหาญาติของเขา ญาติของเขาตายไปหมดแล้ว แล้วญาติเขาไปเกิดที่ไหนแล้วก็ไม่รู้ แต่เขายังผูกพันกับญาติของเขาอยู่ แล้วบางทีนี่พอมีสิ่งนี้มา นี่ในประวัติหลวงปู่มั้นก็มีนะ

นี่พอหลวงปู่มั้นไปเห็นสิ่งนี้ปั๊บนี้ เวลาจิตวิญญาณนี้จะมาขอร้อง ขอให้ช่วยเหลือเยอะมาก ถ้าตัวเองช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือไปเลย แล้วทำไม นี่จะย้อนกลับมา ทำไมเขา มาเข้าฝันเราละ ถ้าช่วยเหลือเลยก็ช่วยเหลือให้ไป ก็ช่วยเหลือได้แล้วนะ ทำไมต้องมาเกี่ยวกับญาติพี่น้องอีกละ ทำไมต้องให้ญาติพี่น้องมาอุทิศให้ ทีนี้ให้ญาติพี่น้องอุทิศให้ นี่มันสายบุญสายกรรมไง มันสายบุญสายกรรมเห็นไหม นี่ต้องญาติอุทิศให้ ก็ต้องเอาญาติคนนั้น แล้วญาติคนนั้นก็ตายไปแล้วนะ

อ้าว ! ก็กาลเวลานะ กาลเวลาของจิตวิญญาณเห็นไหม ๑๐๐ ปีของเรา เท่ากับในสวรรค์วันเดียว วันเดียว ๑๐๐ ปีนี้เท่ากับวันเดียว แล้วถ้าเขาตายไปสักปีหนึ่งนะ เทียบเวลามนุษย์เท่าไร อ้าวแล้วจะบอกที่ไหนนะ อ้าวเขาตายไปแล้ว

๒. บางทีนี่ พอรับรู้สิ่งนั้นปั๊บนี้ ก็ถาม หลวงปู่มั้นนะท่านประสบการณ์ท่านเยอะมาก เวลาจะพูดเรื่องนี้กับชาวบ้านหรือพูดกับใครนี่ ต้องดูก่อน ว่าพูดแล้วจะได้ประโยชน์หรือไม่ได้ประโยชน์ไง ถึงบอกว่า มีจิตวิญญาณมาเข้านิมิต แล้วบอกให้ญาติช่วยทำบุญส่งให้ด้วยสิ ต้องทำส่งให้หน่อยหนึ่ง หลวงปู่มั้นก็ไปถามว่า บ้านนั้นมีไหม ถามชาวบ้านที่มาทำบุญ บ้านนั้นมีไหม แล้วบ้านนั้นมีนิสัยยังไง เขาเชื่อในเรื่องบุญกุศลไหม ถ้าเขาไม่เชื่อเรื่องบุญกุศลไปบอกเขา เขาจะฟังเราไหม

โอ..เรื่องความคิดของคนนะ เรื่องทิฐิมานะนะ มันหลากหลายมาก เวลาต้องอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้เขา ถ้าอุทิศบุญกุศลให้เขา เขาก็ได้ประโยชน์ของเขา

นี่พูดถึงว่าหลวงปู่มันท่านปรารถนาพุทธภูมิมา บารมีธรรมของท่านกว้างขวางมาก ท่านสร้างประโยชน์ได้มหาศาล แล้วท่านรู้จริงของท่าน ท่านไม่หวั่นไหว ท่านไม่ตื่นเต้นไปกับความรู้จริงของท่าน ท่านไม่หวั่นไหว ท่านไม่ตื่นเต้นไปกับความรู้จริงด้วย รู้แล้วต้องอวดคนนั้น รู้แล้วต้องเป็นอย่างนั้น ท่านรู้แล้วนะ ยังคิดว่าจะทำประโยชน์ยังงี้ ทำแล้วมันจะได้สมประโยชน์ไหม กับจิตวิญญาณที่เขาขอพึ่ง กับญาติพี่น้องที่เขาจะอุทิศให้ พูดแล้วนี้ญาติพี่น้องจะเชื่อไหม จะเป็นไปได้ไหม

ต้องคิด ต้องพิจารณา เพราะท่านเคยใช้ไปแล้วมันเกิดโทษไป รู้ว่ามันคนละมิติ คนละภพ แล้วจะมาคุยกันยังงี้ แต่ไอ้คนรู้นี้ รู้แล้วตัวเองมันต้องเข้าใจ นี่ใจปัญญาของผู้ที่ปฏิบัติ เขาจะเข้าใจเรื่องอย่างนี้ ว่าสมควรไม่สมควร แล้วมันมีความเชื่อถือมากน้อยได้แค่ไหน

ฉะนั้น เวลาเราฝันของเราเอง ชักแม่น้ำทั้งห้าจะ กว่าจะมาเข้าได้ (หัวเราะ) ถ้าเราฝันของเราเองเห็นไหม เราก็ทำซะก็จบไป ง่ายนิดเดียวเลย แต่ที่ว่าทำแล้วจะขึ้นสวรรค์ได้จริงหรือเปล่าละ? คนเรานะ มันเป็นเวอร์กรรม เจ้ากรรมนายเวรมันผูกโกรธผูกแค้นกันมา ถ้าทำแล้วมันชื่นใจ สุขใจนะ ไปได้ทั้งนั้นนะ มันไปของมันได้

หลวงปู่มันรู้คงจะไปทางเชียงใหม่ จิตสงบไปนะ เห็นพี่น้องสองคน พี่ผู้หญิงเป็นพี่น้องเป็นเณร เดินวนเจดีย์อยู่นั่น เดินวนแล้ววนอีกนะ หลวงปู่มันก็เห็นครั้งแรก คืบที่สองก็นิมิตขึ้นอีก พอจิตสงบเข้าไปก็ถาม ทำไมมาเดินวนกันอยู่นี่ละ อ้าว ก็สองคนนี้ร่วมหาเงินหาปัจจัยกันมาสร้างเจดีย์ พอสร้างเจดีย์ไปนี่เกิดป่วยตายซะก่อน เจดีย์ไม่เสร็จมันก็ผูกพันอยู่นี่ นี่เดินอยู่นั่น เดินด้วยความผูกพันนะ

หลวงปู่มันก็เทศน์ให้ฟัง ต้องเทศน์นะ ต้องแก้ไขความผูกพันของใจ นี่หลวงปู่มันบอกว่า อ้าว ก็สร้างเจดีย์แล้วก็สร้างแล้ว บุญก็ได้แล้วนะ เจดีย์มันก็เป็นอิฐ เป็นหิน เป็นทราย เป็นปูนนะ ในเมื่อเราพยายามสร้าง เราก็อยากสร้างให้มันเสร็จนี่แหละ แต่มันสร้างไม่เสร็จ แล้วมันเกิดมีกรรมตายไปก่อน สิ่งที่เป็นบุญไปแล้ว บุญมันก็ได้แล้วไง ไอ้อิฐหินทรายปูนไปติดมันทำไมนะ สิ่งที่เป็นกุศลก็ได้ทำกุศลแล้ว แต่เพราะกุศลเรามีเท่านี้ เราสร้างแล้วมันไม่จบ มันสร้างจบไม่ได้ แล้วเกิดป่วยไข้ตายไปก่อน แล้วไปผูกพันทำไม ในเมื่อเราสร้างเจดีย์เป็นความดีใจไหม เราสร้างเพื่อความดี แล้วทำไมเรามาติดพันกับสิ่งนี้ล่ะ

เทศน์จนเข้าใจนะ พอเข้าใจก็สละ กราบหลวงปู่ด้วยความซุ่มซึ้นหัวใจ ทั้งเลยว่ ไม่กังวลละ ทั้งเลย ทำแล้วก็แล้วกันจบ พอทั้งปั๊บลองปู่ที่นั่งสมาธิ เพราะพระเรา ปฏิบัติทุกวัน พอนั่งสมาธิวันรุ่งขึ้นนะ วันต่อไปนั่งนะ แม้จับกับสามเณรน้อยสองคนไป เกิดเป็นเทวดา เปลี่ยนจากความยึดมั่น ติดในบุญนั้น ยึดในบุญนั้น พอปล่อยบุญนั้นปั๊ ก็ไปเกิดเลยเห็นใหม่

นี่แค่บอกให้ปล่อยใจเฉยๆ ใจ แล้วนี่เขามาขอ เขามาเข้าฝันนี่เขาจะได้ไปสวรรค์ ไหมล่ะ? เออ... นี่มันอยู่กับเราที่เราทำของเรา เพราะว่าสิ่งนี้เราทำบุญกุศลของเราอยู่ แล้ว สิ่งนี้ทำของเราเราควรทำนะ

ถาม : เมื่อนั่งสมาธิ พุทโธจิตแน่น เห็นความคิดหยุด ก็พุทโธต่อเรื่อยๆ มีแต่ความว่าง ทำอย่างไรถึงจะเป็นสมาธิคะ

ตอบ : นี่เพราะมันไม่เป็นสมาธิ คำถามรู้เลยว่าไม่เป็นสมาธิ จึงถามว่า “แล้วทำ อย่งไรถึงเป็นสมาธิคะ?” แสดงว่ามันไม่เป็นใจ มันไม่เป็นเพราะอะไรล่ะ มันไม่เป็น เพราะความเข้าใจผิด

ถาม : เมื่อนั่งสมาธิ พุทโธติดแน่น เห็นแต่ความว่าง เห็นความหยุดคิด ก็พุทโธ ต่อเนื่องมีแต่ความว่าง ทำอย่างไรถึงจะเป็นสมาธิคะ

ตอบ : ก็พุทโธต่อเนื่อง พุทโธต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ก็พุทโธไปเรื่อยๆ สิ ในเมื่อมี ความว่าง ความว่างมันเป็นความว่าง อย่งเรานี้มีความเหน็ดเหนื่อยมาก มีร่างกายล้ามาก พอเราหยุดพักร่างกาย ร่างกายเราก็แข็งแรงขึ้นมา เราก็มีความสุขเป็นธรรมดา

พุทโธๆๆๆ นี่ จิตมันเคยคิดไปตามกำลังของตัณหาความทะยานอยาก ก็คิดของมัน ไปเรื่อยนะ พอมันคิดพุทโธๆ นี่ พอคิดพุทโธไปถึงพุทธานุสติ คิดจนมีสติปัญญาขึ้นมา จิตมันไม่ได้ออกไปตามแรงเหวี่ยงของมันเห็นใหม่ มันคิดเฉพาะในวงของพุทโธนะ มัน ก็มีกำลังเหลือใช้ พอมีกำลังเหลือใช้มันก็เริ่มว่าง เริ่มอัมเมม เริ่มปีติ เริ่มเกิดตัวของมัน ขึ้นมาเห็นใหม่ แต่มันยังไม่ถึงจุดของมันเห็นใหม่ ก็พุทโธไปเรื่อยๆ สิ ในเมื่อมันเป็น ความว่างนะ มันเป็นความว่าง มันมีแต่ความว่าง “แล้วทำย่งไรให้มันเป็นสมาธิ”

ทำยังไงให้มันเป็นสมาธิ เพราะเรายังสงสัยใช่ไหม ป้างจัดตั้ง สันทิฐิโก จิตทุกดวงจะรู้ตามความเป็นจริง ถ้าจิตมันเข้าเป็นสมาธิ มันก็เข้าเป็นสมาธิต่อหน้าเรา เออ! อ้อสมาธิเป็นอย่างนี้เอง อ้อ นี่หรือสมาธิ อ้อ ไฉนบอกว่า แล้วเป็นอย่างไรถึงจะเป็นสมาธิคะ (หัวเราะ) ก็ยังไม่เห็นสมาธิไง พุทโธไปเรื่อยๆ พุทโธไปเรื่อยๆ อย่าปล่อย มันว่างขนาดไหนนะ

หลวงตาท่านดูจิตมาเสื่อมมา ๑ ปีกับอีก ๖ เดือนใช่ไหม แล้วกำหนดพุทโธตลอดเวลา พุทโธๆ ๓ วันนอกแทบแตกเลย พุทโธๆ จนมันลงใจ นี่พอพุทโธๆๆๆ ไป จนพุทโธมันไม่ได้ซะ เพราะมันเป็นสมาธิแล้ว เอ้อะ...เป็นสมาธิแล้ว พุทโธไม่ได้ ไม่ได้ก็อยู่กับความรู้สึก อยู่กับสมาธิสิ พอมันคลายออกมาเห็นใหม่ หลวงตาท่านใช้คำนี้เนะ “เอาพุทโธสวมมันเข้าไปเลย” เพราะความมันเสื่อมมานี้มันเจ็บแค้นนัก ความเสื่อมนี้ ความที่จิตใจเรานี้ไม่มีหลักมีเกณฑ์นะมันเจ็บปวดนัก ฉะนั้นพอมันพุทโธๆ จนพุทโธไม่ได้มันก็เป็นสมาธิ มันก็แนบแน่นของมัน พอมันคลายตัวออกมาด้วยความกลัว ด้วยความกลัวว่ามันจะหลุดมือไปจากเรา เอาพุทโธสวมมันเลย พุทโธใส่เข้าไปเลย พุทโธๆๆๆๆ พอพุทโธจนพุทโธไม่ได้ มันก็หยุด มันก็เต็มอิม มันก็เป็นสมาธิ พอมันคลายออกมา พุทโธยึดเข้าไปเลยนะ

นี่คนมีเขavnปัญญา ไฉ้ของเรานี้มันมีแต่ความว่าง ไฉ้ความว่างนี้มันนึกพุทโธได้นึกจนนึกไม่ได้ แล้วส่วนใหญ่แล้วพอพุทโธๆๆๆ แล้วก็หลับไปเลย แล้วบอกว่าว่างคะ ไครมาก็ว่างคะ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะบอกว่า ถ้าไม่นึกพุทโธมันก็หายบง พุทโธมันหายบง นี่จิตมันละเอียด เราคิดไปเองนะ สัญญาอารมณ์ อย่างที่ว่าหลงจิตๆ ที่เราว่าเขานะมันเป็นสัญญาอารมณ์ เราก็อ่าให้มีสัญญาอารมณ์สิ เราก็ต้องให้เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริงสิ

ถ้ามันยังนึกพุทโธได้นะ ถ้ามันยังนึกได้เห็นใหม่ เราก็รู้เองใช่ไหม แล้วเราก็อ่อยากได้ผลที่ดีใช่ไหม เราก็อพุทโธตั้งสติเข้าไป แล้วพุทโธเข้าไปๆๆ ถ้าพุทโธๆ จนเรา มันจะเป็นไปไม่ได้หรอก ถ้าเราตั้งใจและทำจริงแล้วมันจะไม่ได้ผลนะ เพียงแต่เรา ๑.อ่อนแอ ๒.มกง่าย ๓.ไม่มีสติ ๔.ไม่จริงจกกับความเป็นจริงของเรา แต่อยากได้ แต่ไม่จริง อยากได้แต่ไม่จริง นี่ฟังให้ดี อยากได้แต่ไม่จริง ถ้าจริงต้องได้ ถ้าจริงต้องได้ พุทโธไปเรื่อยๆ นะ พุทโธไปเรื่อยๆ ถ้ามันจะว่างขนาดไหนก็พุทโธ ถ้ายังนึกพุทโธได้

เราทำมาแล้ว เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะนะ หลวงปู่เจี๊ยะสอนเลย

“ไอ้หงบ มึงนึกพุทโธไปเรื่อยๆ นะ แล้วห้ามเป็นสมาธิ ถ้ามันเป็นสมาธิละ สมาธิจะเข้าไปจึมน้อยเดียวแล้วมันจะออก ห้ามเป็นสมาธิ ห้ามเป็นสมาธิ”

เราก็ตั่งเลยนะ “กูไม่เอาสมาธิ กูจะเอาแต่พุทโธ”

พุทโธๆๆๆ พุทโธอยู่อย่างนั้นนะ เป็นเดือน เป็นอาทิตย์ พุทโธๆ ทุกวัน พุทโธตลอดเวลา นึกได้ก็พุทโธตลอดเวลาๆ พอพุทโธๆ ไปนะ ปากก็นึกพุทโธไปนะ จิตมันลงนะ โอ้โฮ กูตะโกนพุทโธๆ จิตมันยังเป็นสมาธิเลยนะ จิตมันลงนะ มันควงสว่างลง โคดหอลง วิวๆๆ กึก! ไปนั่งอยู่ที่ ๓-๔ ชั่วโมง พอถอนออกมา เออ หลวงปู่พูดถูกวะ หลวงปู่พูดสอนของจริงวะ ไอ้เรามันโง่เองวะ ทำไปเถอะ ทำจริงๆ

เราอยู่กับครูบาอาจารย์องค์ไหนนะ ท่านสอนอะไรเราลองหมด เราลอง ลองว่าคำสอนนี้มันจริงไหม คำสอนอย่างนี้ถูกต้องไหม นี่ขนาดพุทโธเฉยๆ เป็นสมาธิเฉยๆ นะ แล้วพอเป็นสมาธิแล้วท่านบอกว่า ให้ดูกาย ตามข้อกระดูกหมุนอยู่ในนี้ ถ้าจิตมันหมุนอยู่ได้แสดงว่าสมาธิมีมีหลัก ถ้ามันหมุนอยู่ในกายไม่ได้ มันแวนออกนะแสดงว่าสมาธิมีมีอ่อน ต้องกลับมาพุทโธอีก นี่หลวงปู่เจี๊ยะ หลวงตาท่านก็สอนให้ใช้ปัญญา

ครูบาอาจารย์นะ ท่านของจริงนะพูดก็ร้อยองค์พูดแล้วนะ ผลสรุปเหมือนกันหมดเลย ไม่มีองค์ไหนผิดนะ ไม่มีองค์ไหนผิดเลย องค์ที่ผิดก็คือองค์ที่ไม่รู้นะ องค์ไหนสอนแล้วมันแตกต่าง เออ อันนี้ต้องเอาปูนป้ายหัวไว้ก่อน กูไม่เชื่อมี เพราะครูบาอาจารย์กูเยอะเยอะเลย สอนมาไม่เคยผิดกันเลย เอ็งมาสอนยังงี้วะ ทำไมมันออกนอกทางวะ

เพียงแต่ว่าพอสอนมันบ่อยครั้งๆ นี่พวกเรานะ ไกล่เกลือกินด่าง ได้ยินทุกวัน ครูบาอาจารย์ไหนก็สอน หลวงปู่มั่นก็สอน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่ขาว หลวงปู่แหวน ครูบาอาจารย์สอนหมดเลย พุทโธๆๆๆ พุทโธไป พุทโธมา จนจะไม่พุทโธกันแล้วไง เพราะมันไกล่เกลือกินด่างไง เห็นเป็นของไกล่จิต กู้นเคยกับมันจนไม่มีค่าไง พอใครมาเสริมแนวทางใหม่ๆ นะ โอ้โฮ พุงไปเลยนะ เข้าก๊อเลยนะ เข้าก๊อเลย เสรีจเรียบร้อย

ถาม : ถ้าขายอย่างไรจึงจะเรียกว่า คำคำไรเกินควร ถ้าเราเอากำไร ๖๐-๗๐ เปอร์เซนต์ อย่างนี้เรียกว่าเกินควรหรือเปล่าครับ

ตอบ : การค้าอะไรเกินควรหรือไม่เกินควร การค้ากำไรเกินควร การค้าของเราจะถ้าการค้าของเรา ในเมื่อสินค้าของเรามีคุณภาพขนาดไหน นี่มันเป็นเรื่องของราคา การค้ากำไรเกินควร มันเป็นคำโวหารของพระ พระเขาเอามาใช้กันว่า เราทำบุญนะ ทำบุญแล้วหวังผลนะเป็นการค้ากำไรเกินควร

เราไม่เห็นด้วยนะ คูสิ เรามาโต้แย้งตรงนี้ประจำ ว่ามีคนทุกตะเจิญใจเคยตัดบาตร ทัพพีเดียว แล้วอยากบวชมาก ไม่มีใครบวชให้เพราะคนจน จนอยากบวชนะ พระพุทธรเจ้าเล็งอนาคตตั้งสญาณแล้วว่าพระองค์นี้มีโอกาสไง ทุกตะเจิญใจนี้มีโอกาส ก็เลยประชุมสงฆ์ว่า

“นี่ทุกตะเจิญใจอยากบวชมาก ทุกตะเคยมีคุณกับใครบ้าง”

พระสารีบุตรยกมือเลย “เคยมีคุณกับข้าพเจ้าครับ”

“มีคุณอะไร”

“เคยตัดบาตรผมทัพพีหนึ่งครับ”

“อย่างนั้นเธอเอาบวช”

พอบวชเสร็จแล้วนะ สอนจนเป็นพระอรหันต์เลย คำกำไรเกินควรใหม่ ข้าวหนึ่ง ทัพพี กับสถานะของพระอรหันต์ เกินควรใหม่ มีอะไรเกินควรบ้าง

เพราะอรหันต์เกิดที่จิต มรรคผลนิพพานมันเกิดที่จิต จิตนั้นมีคุณค่ามาก ทำสิ่งใดก็ได้ แล้วบอกว่าทำบุญน้อยนะ ก็กำไรเกินควร ประรณานิพพาน เอ็งทำบุญมากกว่า ข้าวทัพพีหนึ่งใหม่ ถ้ามากกว่าทัพพีหนึ่งนะไม่ควรแล้ว ขนาดข้าวทัพพีเดียวยังปรารธนา เป็นพระอรหันต์ พระสารีบุตรบวชให้สอนให้จนเป็นพระอรหันต์ขึ้นมา เกินควร ตรงไหน พอคิดกันเลย ข้าวทัพพีหนึ่งเป็นพระอรหันต์ได้ แล้วอะไรเกินควร

นี่พูดถึงคำ นี่เวลาพระพุทธรเจ้าทำบุญแล้วนะปรารธนานิพพาน ทำบุญหวังมรรคหวังผล นี่กำไรเกินควร ไม่เกินควร! ไม่เกิน! เพราะมันเป็นแรงปรารธนา เป็นแรงความปรารธนาของใจ มีอะไรมันเกินควร แต่ถ้าเป็นการค้าทางโลกนะ อันนี้การค้าทางโลกนะ มันอยู่ที่ว่าสินค้ามีการแข่งขันไหม ถ้าเรามีการแข่งขันมีคู่แข่งนะ ถ้าเอ็งเอา ๖๐-๗๐ เปอร์เซนต์นะ เอ็งขายได้วันละชิ้นหรือเปล่า เราอยู่ที่การตลาด โอ้อย่างนี้เรื่องโลกใจ

เรื่องโลกเราต้องคิดกันเอง อย่าเอาธรรมะนี้มาแบบว่าต้องเป็นอย่างนั้นๆ เอาเป็นสูตรตายตัวไม่ได้

การกระทำต่างๆ มันมีเปลี่ยนแปลง มีการหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่ไม่ได้อยู่นี้ของเรามีเฉพาะเรา นี่เราจะตั้งราคาอย่างไรก็ได้ แต่ถ้าเราตั้งราคานี้ มีสินค้าที่เหมือนกันมานะ เขาตั้งราคาถูกกว่าเรา เอ็งจะลงไหม เอ็งจะสู้เขาไหม นี่พูดถึงทางโลกนะ ทางโลกเป็นทางโลก อันนี้คำว่าคำกำไรเกินควรนะ คำนี้เอามาพูดกันบ่อย ถากถางกันบ่อย ในวงชาวพุทธเรา ทำนั่นก็ไม่ได้ ทำนี่ก็ไม่ได้ มันเกินควรๆ ถ้าไม่มีการเกินควรจะไม่มีพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า อะไรเกินควร ไม่มีอะไรเกินควรเลย ทำได้ทั้งนั้น ฉะนั้น สิ่งนี้มันความเหมาะสม ไม่เหมาะสม มันอยู่ที่เรา มันอยู่ที่เรานะเหมาะสมหรือไม่ อันนี้เราจะค่อยๆ พูดนะ

ถาม : ๑. ในกรณีที่เรากำลังต้องพึ่งพาตัวเอง การพูดคุยไม่สามารถช่วยคลายปัญหาจริงๆ ได้ เมื่อเราเกิดความรู้สึกนึกคิดที่มันเบื่อหน่ายโลก เบื่อหน่ายในทุกสิ่งขึ้นมา เราจะจัดการกับสิ่งเหล่านั้นอย่างไร

ตอบ : ใช้ ในกรณีที่เรากำลังต้องพึ่งพาตนเอง การพูดคุยไม่สามารถช่วยคลายปัญหาได้จริง ถูกต้อง เราจะต้องพึ่งพาเรา อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ในเมื่อเรามีเวรมีกรรมนี้ เรามาเกิดกับพ่อกับแม่นี้ เราต้องอาศัยพ่อแม่ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เป็นพระอรหันต์ของลูกเพราะท่านให้ชีวิตเรา ท่านให้เรากำเนิดมา อยู่ในท้องนี้เรากินเลือดของท่าน น้ำเหลืองกินจากหัวอกนะ เรากินเลือดจากพ่อจากแม่นะ นี่ดิฉันเอามาตรวจแล้วเป็นของพ่อของแม่หมดเลย แต่จิตนิสัยนี้มันเป็นของของเรา

นี่ อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน แต่ตนเกิดมาจากกรรม แต่ในเมื่อสายบุญสายกรรม เรามีพ่อแม่เรามีสังคม เห็นไหมเราต้องอยู่กับสังคม ในเมื่อเราต้องอยู่ในสังคม เราต้องพึ่งพาตนเองโดยเด็ดขาด เด็ดขาด ธรรมะละเอียดมาก อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ไม่มีใครเป็นที่พึ่งให้เราได้ การเกิดและการตายไม่มีใครจะช่วยเหลือเอื้อจางกันได้ การเจ็บไข้ได้ป่วย ความทุกข์ความร้อนในหัวใจจะไม่มีใครเอื้อจางกันได้ ได้แต่การปลอบประโลมจากภายนอก ฉะนั้นการที่จะพึ่งพาตนเอง ต้องพึ่งพาตนเองแน่นอน

ถาม : นี่การพูดคุยไม่สามารถคลายปัญหาจริงๆ ได้

ตอบ : การพูดคุยเห็นไหม นี่ในปัจจุบันนี้เรากำลังคุยให้โยมฟังเห็นไหม คลายปัญหาได้ไหม นี่กำลังคุยให้ฟังอยู่ นี่เทศน์ให้ฟังอยู่นี้ การพูดคุยนี้ถ้าเรามีปัญหาของเรา สิ่งทีพูดคุยก็ต้องสังเกต สังเกตว่า ถ้าเป็นครูบาอาจารย์เห็นไหม คูสิ หลวงปู่มั่นเทศนาว่า การนะ การฟังธรรมนี้แสนยาก วันไหนหลวงปู่มั่นจะเทศน์นะ พระนี้จะชื่นใจมากเลย เหมือนกับฝนตก ฝนกระหน่ำลงมานี้จะทำให้พื้นดินนี้ชุ่มเย็นไปมาก

การพูดคุย เราจะพูดคุยกับใคร เราจะไม่พูดคุยกับเด็กๆ พูดคุยกับสิ่งที่เขาไม่รู้วุฒิภาวะที่เขาจะมากวนเวลาเรา เราจะมีเวลาการพูดคุยบ้างกับผู้ที่มีปัญญา ผู้ที่เป็นนักปราชญ์ ผู้ที่เสนอช่องทางให้เรา ให้เรามีช่องทางออกมา เห็นไหมการพูดคุยต้องคู่ก่อน ไม่ใช่ว่าไม่พูดคุยกับใครก็ไม่พูดกับใครเลย หรือจะพูดคุยกับใครก็พูดคุยกันทั้งวันทั้งคืนเลย คุยกันจนเป็นพระอรหันต์เลย ไม่มี คุยไปคุยมามึงคลุกกลี มึงก็อยู่กับอารมณ์ สิ่งแวดล้อมอย่างนั้น

การพูดคุยมันจะบอกว่า ไม่พูดคุยทั้งหมด ไม่ยอมรับสิ่งใดๆ ทั้งหมดมันก็ไม่ใช้จะไปพูดคุยกับเขาอยู่ตลอดเวลามันก็ไม่ใช้ เพียงแต่การพูดคุย การปรึกษาหารือกัน ก็เพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อประโยชน์ในทางออกเห็นไหม เราต้องใช้ประโยชน์จากสิ่งทีเรามี สหธรรมมิก เรามีเพื่อนมีฝูง เรามีความช่วยเหลือเอื้อจื้อกัน ไม่อย่างนั้นมันจะมีการสร้างบุญสร้างกรรมกันมาหรือ

การสร้างบุญสร้างกรรมกันมาเห็นไหม การสร้างบุญสร้างกรรมกันมานี้ เพราะมันมีบุญมีกรรมต่อกันมา มันถึงมาเกิดร่วมกันนะ นี่ความเป็นญาติ ความไปมาหาสู่กัน ดีกว่าญาติทางสายเลือด ญาติทางสายเลือดเราเขายังดูแลเราบ้างหรือเปล่า แต่การห่วงใยกัน ห่วงหาอาวรณ์อาลัยอาวรณ์ต่อกัน การห่วงหาอาลัยอาวรณ์ นี่ไงเพื่อน เพื่อนเป็นสหธรรมมิกที่เป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มีคุณค่ายิ่งกว่าญาติทางสายเลือด การดูแลการเอื้อจื้อกันเห็นไหม อันนี้เป็นอันหนึ่ง

ถาม : เมื่อเกิดความรู้สึกนึกคิด มันเบื่อหน่ายโลก มันเบื่อหน่ายในทุกสิ่งเราจะจัดการอย่างไร

ตอบ : นี่ไง หลวงตาท่านบอก เวลาท่านปฏิบัติไป ท่านไปอยู่ที่บ้านผือ นี่มีคนเป็นโรคเสียดอกตายเต็มไปหมดเลย แล้วมีพระนะไปกุสลา ชัมมา กุสลา ชัมมา วันหนึ่ง ๘ ศพ ๙ ศพนะ ถึงที่สุดนะท่านเป็นเองนะ พอท่านเป็นเองเห็นไหม พอท่านเป็นเองแล้วนะ บอกกับชาวบ้านเลย บอกว่านี่เป็นแล้วละ ขอเวลาเถอะ ขอเวลาให้ได้รักษาตัวเองไง

ก็มานั่งเลยนะ ธรรมโอสถเลย พอมันเจ็บปวดขึ้นมาซะ เพราะมันเสียคแทงใจมาก มันซัดที่หัวใจเลยมันจะตาย นี่พอจะตายขึ้นมาเห็นไหม เราไม่อยากตาย เรายังไม่อยากตาย ถ้าเราตายไปแล้วนะ พระที่ปฏิบัติพระอรียะเจ้านะ การตัดกิเลสนี้ ตั้งแต่โสดาบัน สกิทาคา อนาคามี ขึ้นไปนี่มันเป็นสมุจเฉทปหาน มันเป็นสันติวิโก มันรู้จากใจดวงนั้น มันรู้จากใจจริงๆ ไม่มีใครบอก ไม่มีใครการันตี ไม่มีใครให้ค่า ไม่มีใครให้ค่าใครได้ ใจดวงนั้นจะรู้จากใจดวงนั้นเองว่าเราอยู่ชั้นไหน ดูตามเป็นจริง

ฉะนั้นท่านบอกท่านไม่อยากตาย ท่านไม่อยากตาย เพราะท่านถ้าตายแล้วท่านจะไปเกิดบนพรหม ท่านพูดคล้ายๆ ว่าท่านจะเปิดเลย เพราะท่านไปเกิดบนพรหม ตอนนั้นท่านเป็นพระอนาคา ท่านยังไม่จบสิ้น ท่านยังไม่ยอมตายไม่อยากตาย ถ้าตายแล้วต้องไปเกิดอีกนี่ ไปเกิดอีกนะมันเสียเวลา ถ้าไปเกิดอีกนะ ดูเวลาสิมันแตกต่างกันมาก แต่ถ้าในปัจจุบันนี้ ถ้าสิ้นกิเลสแล้วนะ ตายเดี๋ยวนี้ได้เลย! ตายที่ไหนก็ได้

แต่ในเมื่อมันเกิดมาแล้วนี่ เพราะมนุษย์สมบัตินี้มีค่ามาก มีค่าที่ไหนดะ มีค่าเพราะร่างกายมันบีบคั้น ร่างกายมันต้องการอาหาร จิตใจเรานี้มันมีความทุกข์บีบคั้นเห็นไหม นี่มนุษย์สมบัตินี้ะ นี่ถ้าไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม นี่เขาไม่มีร่างกาย เขามีแต่ความสุขของเขา เขาก็เพลิดเพลินของเขา เขาก็ตายฟรีๆ ใจ เพราะเขาเพลินใจ

ไปตกนรกอเวจีนี้ มันก็ทุกข์บีบคั้น ทุกข์เหยียบย่ำ ไม่มีโอกาสได้หายใจเลย มันก็ไม่มีโอกาสปฏิบัติ พอมาเกิดเป็นมนุษย์นี้เห็นไหม มันมีร่างกายคอยเตือนนะ ร่างกายนี้เป็นอนิจจังนะ ร่างกายนี้ยืมเขามาชั่วคราวนะ ร่างกายนี้ต้องส่งคืนเขาซะ เดี่ยวก็ต้องตายนะ นี่มันเตือนให้เราปฏิบัติ เพราะมันมีโอกาสไง เป็นเทวดา อินทร์ พรหม ก็เพลินเพลินกับความเป็นทิพย์ เพลินกับความสิ่งที่ได้มา ตกนรกอเวจีก็ทุกข์บีบคั้นจนทำอะไรไม่ได้เลย

เกิดเป็นมนุษย์นี้มันมีโอกาสไง มันจะเบื่อหน่ายขนาดไหน ถ้ามันเบื่อหน่าย มันต้องเบื่อหน่ายกับการเกิดการตาย! มันไม่ใช่เบื่อหน่ายชีวิตอย่างนี้ มันต้องเบื่อหน่ายการ

เกิดการตาย ไอ้การเกิดการตาย อะไรมันเกิดมันตาย ปฏิสนธิจิตมันเกิดมันตาย ถ้า ปฏิสนธิจิตมันเกิดมันตาย ต้องค้นคว้าหามันไง ต้องค้นคว้าหามัน ค้นคว้าหาจิตให้เจอ อย่างที่ว่าไม่ตัดรากๆ นี่ หามันให้เจอนะ เราจะจัดการเราใช้ปัญญาอย่างนี้ หลวงตาท่าน บอกเลยไม่อยากตาย ไม่อยากตาย ทั้งๆ ที่โรคแทรกเข้ามาเลย ไม่อยากตาย

ความเบื่อหน่าย มันเป็นกิเลส มันเป็นมาร มันเป็นมารเห็นใหม่ คุณเวลาพระปฏิบัติ มารมันจะบอกเลยปฏิบัติแล้วก็ไม่ได้ผล มารมันมาเตะตักขาดตลอดเวลาเลย นี่ก็ เหมือนกัน เราเบื่อหน่าย ความเบื่อหน่ายก็คือความเบื่อหน่าย ทุกคนก็เบื่อหน่าย ความ เบื่อหน่ายมันเบื่อหน่ายอยู่แล้ว แต่จะมากจะน้อย

ที่นี้ความเบื่อหน่ายนี่ก็ต้องบอกว่ามันเป็นกิเลสไง มันเป็นสิ่งที่อยู่ในใจของเราไง นี่มันเป็นสิ่งที่อยู่ในใจของเรา เราจะจัดการบริหารมันอย่างไร ถ้าจัดการบริหารของมัน แล้วนี้ ความเบื่อหน่ายมันจะเกิดขึ้นจากอะไร ความเบื่อหน่ายมันเกิดขึ้นจากจิต แล้วจิต มันอยู่ที่ไหน ถ้าเราแก้ไขที่จิตเรียบร้อยแล้วนะ ความเบื่อหน่ายก็ไม่มี ทุกอย่างมันจะ ดับหมดนะ พอดับหมดแล้วนะ เออ ที่นี้มาสิ เออ จะไปไหนก็ไปกัน เพราะมันไม่มีอะไร มาถ่วงแล้วนะ

แต่มันยังถ่วงอยู่นะ ถ้ามันถ่วงอยู่นี้ พอมันถ่วงอยู่ปั๊บเราก็ต้องกลับมาไง เราจะ พุดคุยกับใคร พุดคุยเพื่อประโยชน์ พุดคุยเพื่อเอามาเป็นทางวิชาการ พุดคุยมาเพื่อหา ช่องทาง เพราะงานอะไรก็แล้วแต่นะ หลวงตาบอกเลยทำบุญกุศล จะสร้างอะไรก็ แล้วแต่ สุดท้ายถ้าไม่ลงภาวนาเอาตัวรอดไม่ได้ จิตมันจะรอดได้แต่จิตตกภาวนา

จิตตกภาวนา ตัวจิตเห็นใหม่แล้วมันภาวนา มันภาวนาของมัน ที่เขาว่าใช้ปัญญา สายตรงๆ นะ ไอ้นั่นมันมายาภาพ จิตตกภาวนานะเห็นใหม่ หลวงตาท่านจะตายนะ โรคเข้ามาเสียดที่หัวใจนะ ท่านบอกท่านไม่อยากตายเลย ทั้งๆ ที่รู้ว่าตายแล้วไปอยู่บน พรหมนะ ถ้าตายนี้ก็ไปอยู่บนพรหม ไม่เอาๆ จะเอาให้รอดให้ได้ เห็นไหม จะเอาให้ รอดให้ได้

นี่ก็เหมือนกัน ความเบื่อหน่ายมันคืออะไร ความเบื่อหน่ายมันเกิดจากจิต ความเบื่อก หน่ายมันเกิดจากอวิชชา ใครไม่เบื่อหน่าย คุณกินข้าว พຽງนี้ก็กินข้าวอีกแล้ว ก็กินแล้ว กินเล่าๆ เบื่อไหม เบื่อ แต่อายุขัยของเราไง เราต้องอยู่เพื่ออายุขัย เพื่อความสิ้นสุดของ กระบวนการของมัน กระบวนการของมันนะ

คนเราเห็นไหม สัมภเวสี เทียนที่มันไฟยังจุดไม่หมดกำลังจะดับ เทียนมันจะคา
 อยู่ นั่นนะ แต่ถ้าเทียนนะมันโดนจุดไฟจนมันหมดเล่มเห็นไหม ชีวิตเราอายุขัย เทียนไฟ
 คือจิต ร่างกายก็คือร่างกาย มันจะเผาผลาญของมันตลอดเวลา ถึงที่สุดมันก็หมดเล่ม
 หมดเล่มก็หมดอายุขัยเห็นไหม ก็เกิดต่อๆๆ แต่ถ้ามันไม่หมดอายุขัยนะ เทียนก็คาอยู่
 อย่างนั้นนะ คุณสิ กาลเวลาของในวิภวภูณะมันแตกต่างกัน เราตายจากนี้ไปอยู่ที่อื่นนะ
 โอ้อโฮ เวลามันมากกว่านี้ พอไปเจอยัง โอ้อโฮ ไม่มาก็ดีนะ ทำตัวให้หายก่อน อันนี้เป็น
 อันหนึ่ง

ถาม : เราจะจัดการกับสิ่งเหล่านี้อย่างไร

ตอบ : เราตั้งสติ แล้วความเบื่อหน่ายมันมาจากไหน ความเบื่อหน่ายมันคืออะไร
 ความเบื่อหน่ายเราค้นคว้าไง ความเบื่อหน่ายมันเกิดจากจิต ถ้าจิตเราควบคุมมันเห็นไหม
 เราควบคุมมันได้แล้ว ถ้ามันสงบเข้ามา เราก็มาค้นคว้าหา เพราะอะไรรู้ไหม เหมือนกับ
 เมล็ดพันธุ์พืช ถ้ามันยังไม่ตาย ลงไปที่ดินมันจะงอกอีก จิตนี้มันมีกิเลสตัณหาอยู่นี้เดียว
 มันก็คิดขึ้นมาอีก เบื่อหน่ายหายไป เดียวก็เบื่อหน่ายอีก มันมีความสุขขึ้นมา เดียวก็
 หายไป เดียวเกิดทุกข์อีก เดียวเกิดสุข เดียวก็เกิดทุกข์เห็นไหม

เวลาหลวงตาท่านพิจารณาไปถึงจิตเดิมแท้ที่ส่องใสเห็นไหม พอจิตเดิมแท้ที่ส่อง
 ใส มันมาจากจุดและต่อม พอเข้าจุดและต่อม ก็บอกว่าจิตนี้มันมีสองขั้วเห็นไหม
 เหมือนมะพร้าวสองขั้ว ดิกับขั้ว เดี่ยวส่องใส เดี่ยวเศร้าหมอง เดี่ยวดี เดี่ยวไม่ดี เดี่ยวสุข
 เดี่ยวทุกข์ โอ้ย! มันยุ่งไปหมดเลย นี่มรรคญาณเข้าไปคว้า พับ! จบหมดเลย จบหมดเลย
 เห็นไหม นี่ใจมันเกิดมาจากไหน ความเบื่อหน่ายมันเกิดมาจากไหน มันเกิดมาจากจิต
 ความทุกข์มันเกิดมาจากไหน มันเกิดมาจากจิต ถ้าเราไม่เห็นตรงนี้ ไม่เห็นมะพร้าวสอง
 ขั้ว ไม่เห็นตัวจิต เราจะไปแก้ไขยังงัยละ

การแก้ไขที่ถูกต้องแก้ไขอย่างนี้ การแก้ไขที่เป็นจริงยั่งยืน การแก้ไขกันที่เราคุย
 กัน คนนั้นช่วยกันคิด คนนี้ช่วยทำนะ มันเป็นการแก้ไขกันแบบไม่ยั่งยืน แต่เราเป็น เขา
 เรียกสหธรรมมิก เราเป็นผู้ปฏิบัติธรรมด้วยกัน เราต้องสังเกตว่าคนไหนพอจะแนะนำ
 คนไหนพอจะพูดให้เรา มีโอกาสบ้าง ถ้าคนไหนพูดสัพเพเหระ พูดแล้วไม่เป็นประโยชน์
 ไม่ฟังๆ เห็นไหม อันนี้เป็นอันหนึ่งที่เราจะคิดยังงัย

ถาม : ๒. เราต้องใช้ชีวิตอยู่ในสังคม การใส่ใจกับสังคมเท่าไรเรียกว่าพอดี ไม่ทำให้เราสูญเสียความเป็นตัวเราจนทุกข์ และหากมีความคิดต่อต้านสังคมจะจัดการอย่างไร

ตอบ : สังคมมันไม่มีตัวตนนะ สังคมเกิดจากอะไรเห็นไหม เกิดจากคนรวมกันเกิดสังคมที่รวมกัน สังคมคือสังคม สิ่งที่มีมันถูกต้องทางจิตวิทยานี้ เด็กที่มันมีการต่อต้านสังคมเห็นไหม เด็กที่เคยโดนความเจ็บช้ำน้ำใจจากครอบครัว จะต่อต้านสังคมอย่างไร นี่เป็นจิตวิทยา มันเป็นความคิดแปลกๆ จิตวิทยาใจ คืออาการของจิต ความคิดของจิตใจ

แต่ถ้าพูดถึงเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันลึกซึ้งกว่านั้นใจ การที่วามมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์อยู่คนเดียวมนุษย์ก็กลัว มนุษย์อยู่คนเดียวมนุษย์ก็ไม่มีใครช่วยเหลือเอื้อจามมนุษย์ก็อยากหาเพื่อนหาฝูง หาที่อยู่เห็นไหม มนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติ ในเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติมนุษย์ก็อยากหวังพึ่งพิงกัน นี่พออยากหวังพึ่งพิงกันนะ ความว่าอยากหวังพึ่งพิงกันนะ พอเราพึ่งพิงกัน มันก็มีการเอารัดเอาเปรียบกัน มันก็มีการกระเทือนหัวใจกัน สังคมก็เกิดขึ้นด้วยการเบียดเบียนกัน ทั้งๆ ที่เราอยากพึ่งพากันอยากพึ่งพาอาศัยกัน แต่พออยู่ด้วยกันมันก็กลายเป็นเบียดเบียนกัน เอารัดเอาเปรียบกัน

ฉะนั้น ในเมื่อเราอยู่ในสังคม เราต้องอยู่ ถ้าเราอยู่ในชีวิตประจำวันนี้เราต้องอยู่กับสังคม มันต้องอยู่กับสังคม ทีนี้จะทำอย่างไร จะใส่ใจกับสังคมเท่าไรที่จะถึงความพอดี ถ้ามันเป็นมนุษย์สัตว์สังคมที่มันชอบอยู่ในสังคมเห็นไหม บางคนนะ จะว่านะ เหมือนเรานะ มันบ้าไหมคั้นะ บางคนเจอไม้ค้ำไม่ได้เลย เห็นไม้ค้ำแล้ววิ่งเข้าใส่เลย มันบ้าไหมคั้นี่ มนุษย์สังคมใจ ชอบพูดชอบ มันบ้าไหมค้ำ เป็นโรคบ้าไหมค้ำ (หัวเราะ) นั่นก็เกินไป

ความพอดีนี้มันอยู่ที่กิเลสของคน อยู่ที่ความหนาความหยาบของคน คนหนาคนหยาบอย่างไคนะ เขาต้องการสิ่งใดเห็นไหม มันถึงเปลี่ยนมาเป็นจิตเป็นนิสัย ถ้านิสัยของเขาชอบอย่างนั้นเป็นอย่างนั้น เพียงแต่กับเราเนี่ย เราต้องคำนวณเอา ไอ้อย่างนี้มันเหมือนกับการฝึกนะ การฝึกเห็นไหม

ดูสิ นี่พ่อแม่เห็นไหม มีลูกสาวนะบอกว่า ไปนั่งบ้านใครอย่าไปนั่งนานนะ อย่าไปนั่งนานเดี๋ยวเขาจะนิทราทะเลเห็นไหม นี่ก็ฝึก ฝึกไปฝึกมาก็สอน สอนแล้วเราก็มาคำนวณดูว่าคำนวณแค่ไหน เพราะพ่อแม่อยู่ในสังคมอีกสังคมหนึ่ง สังคมเดียวนี่มันเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ฉะนั้นที่ว่าความพอดีนี้มันย้อนมาที่เรา ความพอดีนี้หมายความว่า

ว่า มันกระทบแล้วมันกระทบจิตใจเรามากไหม ถ้ามันกระทบจิตใจเรามาก เราก็มานี้เห็นไหม มาทำความเข้าใจของใจ นี่ที่เขามาวัดมาวากันนี้ก็มาเพื่อเหตุนี้แหละ มาเพื่อพักใจ

หลวงตาท่านพูดบ่อยนะ คนเรานะถ้าไม่นอนหลับนะ ตาย คนเรานี้มันจะพักผ่อนได้ก็ตอนนอนหลับ แต่ในปัจจุบันนี้เครียดจนนอนไม่ได้ คนเรานะนอนหลับไม่ได้นะ ตายเลย แต่นี้พอเราทำความเข้าใจนี้ ถ้าจิตมันสงบเข้าสมาธิมันสดชื่นดีงาม กว่า การนอนหลับ มันสุขกว่า มันลึกกว่า มันได้พักดีกว่า และธรรมชาติมันก็มีอยู่แล้ว คนเรา ต้องมีการพักผ่อน นี่การพักผ่อนมันก็เป็นการพักผ่อนแบบธรรมชาติใช้ไหม แต่ถ้าเราอยู่ในสังคม มันมีความเบียดเบียน มันมีการกระทบกระเทือนเราก็หลบมา พอหลบมา ความพอดีนี้มันอยู่ที่เรานะ

ตอนนี้ถ้าเราโตขึ้น เรารับผิดชอบขึ้น เราจะหาได้ อย่างเช่น เมื่อก่อนเราบวชใหม่ๆ เราไม่เข้าใจนะ เราเวลากลับบ้านนะเรามาดูคนทุกข์คนยาก เรามาคิดในใจนะ เอ.. ทำไมพวกนี้มันไม่บวชวะ โอ้ มันไม่บวชโง่โง่เลย นี่คิดจริงๆ นะ เราบวชพรรษาแรกใหม่ๆ เวลากลับบ้านมานี้ รถมันวิ่งมาตามทางเห็นคน คิดแต่ในใจนะ เอ.. โอ้พวกนี้มันโง่โง่เลย ทำไมมันไม่บวชวะ มันทุกข์น่าดูเลย

บวชก็ทุกข์ ถ้าจิตใจนะ พอบวชมาแล้วใช้ไหม ถ้าบวชแล้วแบบว่ามีบุญกุศลใจ มันเห็นเป็นคุณงามความดี แต่ถ้ามันไม่มีบุญกุศลนะ บวชแล้วมันร้อนนะ บวชแล้วเหมือนโดนตีตอก เอาผ้าเหลืองห่มไว้ แล้วโกนหัวไปไหนก็ไม่ได้ ออกไปก็รู้ว่าพระ พระต้องอยู่วัด โอ๊ย ไปบ้านก็ไม่ได้ ไปไหนก็ไม่ได้ อื้อ มันก็เดือดร้อน มันอยู่ไม่ได้หรอก

เมื่อก่อนนะ เราคิดอย่างนี้จริงๆ บวชมาใหม่ๆ กลับจากอีสานนะ ปีหนึ่งกลับมาเยี่ยมบ้านหนหนึ่ง นี่พอรถมันวิ่งมาตามถนนนะ คิดขึ้นมาในสมอง จำได้นะ เพราะมันแวบในสมองมันยังจำได้ คิดว่า อ้อ.. โอ้พวกนี้ทำไมมันโง่แท้ๆ นี่จิตใจของคน มันแตกต่างมันหลากหลาย ความพอดีของเราเห็นไหม ความพอดีของเรา เราก็ดูความว่า สังคมเป็นยังไง ความพอดีเป็นยังไง

ถาม : ไม่ทำให้สูญเสียความเป็นตัวของเราจนทุกข์

ตอบ : ความสูญเสียตัวของเรา ศักดิ์ศรี เราอยู่กับเพื่อนนะ เมื่อก่อนอยู่กับเพื่อนเที่ยวอยู่กับเพื่อนนะก็เอาเรื่องพอสมควรนะ แล้วพอบวชแล้ว เวลาเรากลับบ้านเพื่อนจะ

มาเยี่ยม แล้วมันก็บอกว่ามันยังไปเหมือนเดิมละ เจอใครไม่ได้มันก็อัดเขาทั่ว ศักดิ์ศรีเหมือนกัน เราบอก “เอ๊ย อย่าไปทำ อย่าไปทำสิ” “อ้อ ก็เมื่อก่อนก็ยังไปด้วยกันนะ ทำไมเดี๋ยวนี้ไม่ให้ทำวะ นี่กว่าพูดแล้วจะให้กำลังใจ” เมื่อก่อนก็ไปด้วยกันทั้งนั้นนะ ไม่ยอมใครทั้งสิ้น ไม่ยอมใคร

เมื่อก่อนนี้ โอ้โฮ เราไม่ได้เลยนะ กับเพื่อนฝูงนี้ใครอย่าแตะ เพื่อนเรานี้ใครแตะไม่ได้เลย เพื่อนเรานี้ใครมาสะกิดไม่ได้เลย โห นิสัยไม่บวชนี่ (ไปสืบเอาเอง) ไม่ยอมใครเลยนะ นี่พอสุดท้ายเพราะเป็นหัวหน้า พอกลับมาเขามาเยี่ยมไง เขาบอกว่า “มันมองหน้าอัดมันเลย” เราก็บอกว่า “ไม่ได้ๆ” “อ้าว ก็เมื่อก่อนยังทำเลย เดี่ยวนี้ทำไมไม่ดี” เราก็กเลยนะ ก็เพื่อนนะ นะเอ็งคุณะ

คนสองคนไปด้วยกัน คนหนึ่งโดนยิงด้วยธนู ไอ้เพื่อนมันโง่ มันก็บอกเลยว่าธนูนี้ยิงมาจากใคร ทำมาจากไม้อะไร กว่ามันจะสืบนะเพื่อนมันตายแล้ว แต่ถ้ามันโดนยิงมานี้ ถ้ามันถอนธนูมันออกเลยนี้ แล้วมันรักษาแผล เพื่อนมันจะรอดไหม เวลาถึงไปไหนนี้ เขามองหน้ามัน มันเสียศักดิ์ศรี ศักดิ์ศรีคือใคร ศักดิ์ศรีคือโดนยิงไง ธนูปักอกไป ถ้าเราจะตามไปหาศักดิ์ศรี เราจะชนะมันนะ มันก็ต้องไปยิงหัวมัน แต่ถ้ามันดึงๆ นะ โอ๊ย อธิบายเท่าไร มันก็ไม่เข้าใจนะ เพราะมันอยู่คนละโลก

เพื่อนคนหนึ่งนี่ชอบมาก อูย แล้วเขามีฐานะ เขาชอบตกปลา โอ๊ย ชอบวิดปลา เห็นปลาไม่ได้ เห็นปลาต้องวิ่งเข้าไปตกเลยนะ แล้วคนก็มาฟ้องนะ ไอ้มันชอบตกปลาๆ เราก็บอก “เอาอย่างนี้ เอาอย่างนี้ดีกว่านะ ให้ไอ้มันไปยืนอยู่นั่น แล้วเราก็กเอาหินปามัน” “อะไรวะ” “กีกิพาไป ตกปลาเป็นกีกิพาไซ้ไหม มันก็นั่งอยู่นั่น แล้วกูเอาหนั่งสติกยังมึงๆ เป็นกีกิพาได้ไหม” “ไม่ได้” “อ้าว แล้วมันไปตกปลาได้ยังไง”

นี่เวลาเรากลับมานี้เพื่อนเราจะมาล้อมหมด โห ใหม่ๆ นะ เมื่อก่อนบวชนี้เพื่อนเยอะ แล้วเพื่อนนี้จะเชื่อถือมาก เพราะนิสัยจริงจัง และมีปัญญา แล้วไปเจอเหตุการณ์สิ่งต่างๆ จะมีอะไรเกิดขึ้นจะต้องมาปรึกษาเรา จะทำอะไร จะทำกับใคร จะทำยังไงต้องมาปรึกษา ให้วางแผน วางแผนแล้วทำยังไง แล้วมันจะรอดแล้วไม่เสียเปรียบสักที แต่ถ้าไม่ปรึกษานะ ไปกันเองนะ กลับมาเลือดชกมาทุกที (หัวเราะ) ต้องมาปรึกษา นี่เพราะคำว่าไม่สูญเสียความเป็นตัวเราไง

ถาม : ไม่สูญเสียในความเป็นตัวเราจนเป็นทุกข์ และหากมีการติดต่อกับสังคมเราจะจัดการอย่างไร

ตอบ : จัดการกับใจเรา อยู่กับหลวงตานี้ เวลาเราพูดอะไรที่กระทบกระเทือนออกไปในหมู่คณะที่แรง หลวงตาจะเอ็ดเราประจำ “หงบ ใจตัวเองนั่น เป็นเรื่องของเขานี้ เป็นเรื่องของเรา ใจตัวรักษาให้ได้” คือท่าน ประสาเราเนะ ท่านจะกันเราออกมาจากการไปกระทบมากๆ ใจ ใจตัวเอง ที่เราออกไปนี่ก็เราออกไปเพื่อท่านนั่นแหละ เราออกไปทำงานให้ท่านนั่นแหละ แต่เราออกไปด้วยความรับผิดชอบ ออกไปทำทุกอย่างทำด้วยน้ำใจ ทำด้วยความซื่อสัตย์ ทำด้วยหัวใจ ทำจริงๆ แล้วมันกระทบกระเทือนคนอื่นมาก ท่านจะบอก “หงบ ใจตัวเอง เอาใจตัวเองให้อยู่” คือว่าไม่ให้เราคิดออกไปเลย เพราะว่าเราออกไปเลี้ยงภัยใจ

ท่านบังคับเราเลย เรื่องใจของตัวเอง ถ้าคุมใจเราสงบ เราก็ไม่มีความคิดออกไปเบียดเบียนคนอื่นซะใหม่ หรือไปทำงานเพื่อท่านนั่นนะ เราไม่ถือว่าเป็นการเบียดเบียน เราทำงานเพื่อท่าน แต่คนอื่นนะ ทำงานเพื่อส่วนตัวแต่แอบอ้างท่าน แต่เราพยายามทำเพื่อท่าน เข้าไปปะทะๆ ทั่วๆ ที่เราทำให้ท่านนั่นแหละ แต่ท่านบอกว่าไม่ให้ทำ คือให้รักษาใจ คือไม่ให้คิดอะไรออกมา ให้รักษาใจตัวเองให้ได้

นี่ไง การที่ว่าสังคมมันจะขนาดไหน ขนาดเราทำความดีขนาดนั้นนะ แล้วครูบาอาจารย์ท่านยังยับยั้งเรา ยับยั้งเลย เตือนบ่อยมาก จะรู้นิสัยนะ ถ้าใครเป็นพระ ใครไปอยู่กับเรานี้จะรู้ว่าถ้าเราไปเจอไปที่ไหนก็แล้วแต่ถ้าหลวงตาเห็นเรานี้ แวบเลยละ เพราะมันจะถึงกันตลอด ท่านเห็นเราไม่ได้ ถ้าเห็นแล้วเป็นต้องอีกเลย สะดุดทุกทีๆ อันนี้มันเป็นข้อมูลภายใน

นี่พูดถึงการสูญเสียตัวนะ เราจะไม่ให้เสียก็ได้ เรารักษาของเรา ประสาเราว่า เราปฏิเสธสังคมไม่ได้ แต่ในเมื่อหัวใจเราเป็นอย่างนี้ เรารู้ว่าเราออกไปกระทบกับสังคมแล้ว นี่ เราจะมีปัญหาอย่างไร เราก็หลบหลีกเอา เราต้องหลบหลีก เราต้องฉลาด เราต้องบริหารจัดการ

เราเป็นมาก่อนตั้งแต่บวชนะ ตั้งแต่ก่อนบวช เราก็คบเพื่อนมาอะไรมานี้ก็เยอะ เพราะมันธรรมดาเนะ การคบเพื่อนนี้ เพื่อนก็อยากหาเพื่อนที่จริง เพื่อนที่ดี คนดีนี้ที่ใครๆ

ก็จะเอา ที่สุดแล้วเราอยู่กับสังคมโลก แล้วเราเห็นแล้วว่ามันจิตใจเรามันผ่านทุกๆ อย่าง แล้วมันเป็นของโกหกนะ ก็ทำดีกับใครแล้วมันไม่เป็นความจริง เราเลยพยายาม แสวงหาความจริง จนใจมันคิดมาถึงการบวช แล้วก็คิดว่ามันจริงแล้ว เราก็เลยเอาจริงจังเลย เห็นไหมมันก็ไม่เสียหายเราด้วย

แล้วก่อนบวชนะ เพื่อนทุกคนพูดอย่างนี้เลยนะ มรรคผลไม่มี มึงมันหน้าตัวเมีย มึงมันไม่สู้ สูย.. คำกันเช็ดเลย พอเราบวชเสร็จแล้วมันบอกไม่เป็นไรหรอก ที่พูดนั้นไม่ยากให้บวช ตอนหลังพอบวชเสร็จแล้ว เขามาพูดทีหลังนะ ที่พูดอย่างนั้นคือไม่อยากให้บวช แต่ก็บวชไปแล้ว คือไม่มีใครอยากให้บวชเลย เพราะทุกคน (โทษนะ) มันจะเอาไว้ใช้งาน มันจะเอาไว้เป็นจี๋ขำมัน นี่พูดถึงไม่เสียตัวตนเห็นไหม

พอพูดอย่างนี้ปั๊บนี้ เพราะมันเหมือนประสบการณ์เรามี ประสบการณ์เรามีนะ แล้วเราทำของเรามาแล้ว แล้วบวชไปแล้ว คิดดูสิ อยู่กับเพื่อนนะ เพื่อนเยอะแยะ แล้วเพื่อนก็เชื่อฟังทั้งหมด แต่บวชไปแล้วไปอยู่คนเดียว โอ้โฮ ในป่าเหงา.. ทุกข์เกือบตาย กว่าจะเอาใจอยู่นะ อ้าว คิดดูสิคนอยู่ในหมู่คณะนะ แล้วมันมีแต่ความรื่นเริง เทียวกันมาสนุก ครึกครื้นนะ ถึงเวลาพรวดหายไปอยู่ในเหวอยู่คนเดียวนะ ไปนั่งคอดก อยู่ ทุกข์เกือบตาย เลยถือเนสซิกเลยไม่นอน ไม่ได้จิตมันฟุ้งซ่านมาก โทษนะมันติดเพื่อน มันติดเขา เวลาหนีเขาไปบวช พอบวชเสร็จแล้วคิดถึงเขา โอ้ย เกือบตาย กว่าจะเอาใจอยู่ นี่ไง ไม่ให้เสียตัวตนของเราละ นี่ดูเอา อยู่ที่ภูผาจะมันจะพัฒนาแค่ไหน

ถาม : ๑. ทำไมหลวงปู่จวนแตกฉานในบาลีท่านได้เรียนมาหรือไม่ ปฏิบัติแล้วรู้หรือ

ตอบ : ไซ้ ไอ้อย่างนี้มันเป็นจริง มันเป็นบุญวาสนา อย่างเช่นหลวงปู่มั่น ในวงกรรมฐานมีหลวงปู่มั่นกับหลวงปู่จวน ที่เวลานั่งจิตสงบแล้วมันจะขึ้นเป็นภาษาบาลี หลวงปู่มั่นก็เป็นบาลีเห็นไหม ตอนที่ประวัติหลวงปู่มั่นพอขึ้นบาลีปั๊บนี้ เออ เอาไว้ก่อน เอาไว้ฝากมหา เอาไว้ฝากหลวงตา พอหลวงตามานะ อ้าว มหามาแล้ว ท่านก็พูดบาลีออกมาเลย บาลีที่มันเกิดจากธรรม เกิดจากสมาธิ พอสมาธิมันลงแล้วนะเขาเรียกธรรมเกิด มันจะเกิดเป็นภาษาบาลีเลย ก็ตั้งบาลีขึ้นมาให้หลวงตาตอบ

หลวงตาท่านรู้ เพราะหลวงตานี้ท่านเป็นพระที่มีคุณธรรมแล้วท่านปฏิบัติมีหลักมีเกณฑ์ในใจ ท่านเข้าใจ ท่านเข้าใจว่าหลวงปู่มันไม่ได้ถามท่านจริง เพียงแต่หลวงปู่มันเอาไว้ฝากท่าน เอาไว้โชว์ท่านไง พอหลวงตามาก็ อ้าว ธรรมะเป็นอย่างนั้น เอาให้หลวงตาตอบ หลวงตาก็นั่งเฉย พอนั่งเฉยปั๊บ นี่หลวงตาเล่าเองนะ พอนั่งเฉยปั๊บ หลวงปู่มันก็ตอบ พลั๊วะ! เลย อูย ถึงใจมาก ท่านพูดเล่นนะ ถ้าท่านตอบท่านตอบด้วยภูมิหามานะ ท่านก็ตอบเป็นไอนั้นนะ เป็นพวกอรรถพยัญชนะ ก็ตอบเป็นภาษาบาลี แต่พอหลวงปู่มันตอบ มันตอบออกมาจากใจเห็นไหม

เราถึงบอกว่าอิทธิธรรมกับการปฏิบัติมันคนละเรื่อง พอตอบมาจากใจนะท่านบอกเล่นนะ อูย ฟังแล้วมันแบบว่าทิ่มกลางหัวใจเลย นี่เวลาขึ้น ขึ้นเป็นภาษาบาลี แล้วมาหลวงปู่จวนนะ หลวงปู่จวนก็ขึ้นบาลี หลวงปู่จวนก็แตกฉานเรื่องบาลีมาก แล้วจิตพวนนี้นะ จิตมีอำนาจมาก มีวาสนามาก ก็มีนิมิตหลวงปู่มันนะ เห็นเอาหลวงปู่จวนขึ้นหลังนะ แล้วเอาขึ้นหลังเหมือนเราเล่นส่งม้า เอาหลวงปู่จวนขึ้นหลังแล้วเดินไป

หลวงปู่จวนมีวาสนามาก นี่เสียอย่างเดียวเท่านั้น เสียอย่างเดียวที่ท่านมาเครื่องบินตกซะก่อน ท่านเป็นพระอรหันต์ แล้วท่านมีอภิญญา รู้ไปหมด พวกนี้จิตมีฤทธิ์ กับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันก็รู้ไปหมด รู้ไม่ใช่รู้ธรรมดาด้วย รู้แล้วยังเวลาเอามาใช้ประโยชน์ ให้ใช้ประโยชน์พอสมควร เพราะพอพูดไปแล้วเขาไม่เชื่อ แล้วมันจะเป็นการ ถ้าพูดแล้วไม่เชื่อเขาต่อต้านขึ้นมามันเป็นกรรมเขาใจ คือไม่อยากจะคนอื่นมามีเวรมิกรรม คือเราเหมือนเราสอนเด็ก เราต้องการให้เด็กเป็นคนดี เราไม่ต้องการให้เด็กนี้มันผิดพลาดไปด้วย คือเด็กนี้มันจะมีโทษกับมันไง

หลวงปู่มันนะรู้แล้วนะ อย่าดูถูกความนิ่งอยู่ของพระอริยเจ้า รู้ถึงความเป็นจริง รู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วพูดออกไปนี่ มันเป็นโทษหรือเป็นคุณกับมันอีกล่ะ ทั้งๆ ที่รู้จริงๆ นี่ พูดออกไปนะ ถ้ามันไม่เชื่อแล้วมันดูถูกเหยียดหยามนะ เป็นโทษกับมันอีก ท่านถึงเก็บไว้ไง นี่เรื่องจริง เรื่องจริงคือคุณสมบัติของจิต คำว่าคุณสมบัติของจิต คือการทำดีทำชั่วของเรา ในชาติปัจจุบันนี้ คุณสมบัติของจิตคือจิตได้ทำความดีมาตั้งแต่อดีตชาติ ได้สร้างบุญกุศลมามากมหาศาลเลย

อย่างเช่น หลวงตาบอกว่าพระสิวลีนี่ พระสิวลีนี่ได้ทำบุญกุศลมาก เป็นหัวหน้าทำบุญกุศลมาก ลากสักการะเลยได้เอตทัคคะในเรื่องลากสักการะเลย ไปทำบุญที่ไหน

คนจะทำบุญกับพระสวามีหมดเลย เพราะพระสวามีได้ทำบุญไว้ในอดีตชาติมหาศาลเลย ไอ้สิ่งที่เกิดเป็นอำนาจวาสนาเรามีในใจนี้ก็คือการกระทำของจิตดวงนั้นนะ จิตดวงนั้นได้ทำของท่านมาเอง จิตหลวงปู่มัน จิตครูบาอาจารย์ท่านทำมาเอง ไม่มีใครทำให้ หรือไม่มีใครจัดการให้ มันเป็นการทำของจิตดวงนั้นขึ้นมาเอง ไม่ต้องไปต่อรอง ไม่ต้องไปอยากได้อะไรกับใครทั้งสิ้น มันเป็นของจิตดวงนั้น ดวงนั้นได้ทำของท่านมา

ฉะนั้น ในปัจจุบันนี้ถึงต้องมีสติปัญญา คือทำความดีของเราเพื่อใจเราไง คือว่าทำความดี ทำบุญพระคืออย่างเดียว ให้อย่างเดียวไม่ได้อะไรเลย มันได้ที่จิต อันนั้นมันซับซ้อนที่จิต จิตดวงนั้นมันเอาไปหมด

หลวงตาบอกเลย พระนี่ก็แค่ ไอ้แค่มีที่นา ชาวบ้านเขาก็ทำนาของเขา เวลาเขาเกี่ยวข้าวขึ้นมา เขาก็เอาข้าวเขาไปเลย ไอ้เขาก็ได้แต่ฟางไง ได้แต่ตอข้าวนะ พระเขาก็แค่ดำรงชีวิตเท่านั้นละ บุญกุศลมันของเขา นี่เขาสร้างของเขา เขาทำของเขาละบุญของเขา นะ มันเป็นบุญของเขาเข้าไป นี่ไง มันขึ้นบาปใจ มันเป็นเรื่องจริงๆ มันเป็นเรื่องจริงที่ไม่มีใครโต้แย้งได้

ถาม : ๒. วิธีตั้งสติอย่างที่หลวงตาบอกให้ผู้ปฏิบัติที่ต้องการให้จิตสงบจะต้องทำตามวิธีนี้ใช่ไหมครับ ถ้าผู้ปฏิบัติใช้พุทโธเป็นคำบริกรรม

ตอบ : วิธีนี้ใช่ไหมครับ แล้ววิธีไหนล่ะๆ กูก็ไม่รู้ว่าวิธีไหน วิธีตั้งสติที่หลวงตาบอก หลวงตาให้ตั้งสติแล้วกำหนดพุทโธไป ถ้าพูดถึงว่าวิธีนี้ทำแล้วจะได้ขึ้นเป็นบาปอย่างนี้ๆ ไม่ใช่ เพราะหลวงตาท่านยังขึ้นเป็นภาษาไทยเลย หลวงตาท่านพูดบ่อยในเทปนะ บอกของเราก็เป็นภาษาไทย ของหลวงตานี้เป็นภาษาไทยนะ เวลาธรรมเกิดนะ เวลาทำสมาธิจิตสงบ พอจิตสงบแล้วมันจะเกิดคำตอบ นี่เขาเรียก **ธรรมเกิด** คำตอบขึ้นมาจากใจนะ

อย่างเช่น เราสงสัยสิ่งใด เรามีความวิตกกังวลในใจอะไร พอจิตสงบปั๊บ มันจะผุดขึ้นมา เห็นไหมอย่างที่หลวงตาบอกว่า ท่านพิจารณาไปแล้วนะ อัฐู ใสไปหมดเลยนะ จิตนี้มหัศจรรย์มาก มองไปภูเขาทะลุไปหมดเลยนะเห็นไหม ท่านบอกว่านี้เห็นไหมท่าน กำลังเพลินอยู่ ธรรมะกลัวท่านหลงเห็นไหม ธรรมะผุดเลยนี้ธรรมะเกิด “จิตสว่างไสว จิตผ่องใส จิตมันมาจากจุดและต่อม” เห็นไหมจิตสว่าง จิตผ่องใส จิตผ่องใสนี้ หลวงตาท่าน

บอกธรรมะกลัวท่านหลง ธรรมะมาเตือน นี่ธรรมะเทศน์ นี่ธรรมะเกิด จิตผ่องใส จิตสว่าง
ไสว จิตสว่างขนาดไหนนี่มันเกิดจากจุดและต่อม นี่สิ่งสว่างไสวนั้นมาจากไหน มันมา
จากนี้ ถ้าไปหาหลวงปู่มัน หลวงปู่มันจะชี้กลับมา นี่ธรรมะมาเตือนก็เทศน์ไง คำเทศน์คำ
สอน

ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากเราเห็นใหม่ ที่ว่าสิ่งที่ผุดขึ้นมาเนี่ยมันเป็นธรรมะ ธรรมะจะ
เตือนเรา ฟังเทศน์ตลอดเวลา หลวงปู่มันพูดกับสมเด็จพระสังฆราชว่า “มันเอ๊ย เรา
บริหารจัดการ เราอยู่กับตัวพระไตรปิฎก เราอยู่กับตำรา เรายังต้องค้นคว้าตลอดเลย แล้ว
ท่านอยู่ในป่าท่านไปฟังเทศน์กับใครล่ะ” หลวงปู่มันบอกว่า “ผมฟังเทศน์ทั้งวันเลยครับ”
พอจิตสงบมันก็ขึ้นตลอด มันจะมีเทศน์สอนตลอด นี่ปฏิบัติมันจะมีคอยบอก ว่าอันนี้ถูก
อันนี้ผิด บอกเลยนะ

หลวงตาบอกว่านี่บอกแล้วนะ ธรรมะมาบอกแล้วนะ ท่านยังงงเลย งงเลยและ
บอกว่านี่ ธรรมะ นี่ธรรมะ นี่ธรรมะเทศน์ให้ฟัง ธรรมะสอนละ แต่ธรรมะสอนแล้วยังใช้
ธรรมไม่เป็นนะ ท่านบอกว่าถ้าไปหาหลวงปู่มันนะ หลวงปู่มันจะชี้เลยว่าจุดและต่อม ก็
นั่นไง จุดและต่อมก็ที่นี่ไง จิตจิตนะที่บอกไม่ตัดรากเหง้านี้ไง อภิธรรมนามรูปมันตัด
รากเหง้าใจ มันไม่เข้าถึงจิตจิตใจ มันไม่เข้าถึงรากเหง้าใจ มันไม่เข้าถึงอวิชชาใจ ไม่
เข้าถึงจิตใจ พุทโธๆ นี่พุทโธ ปัญญาอบรมสมาธินี้เข้าถึงจิต แล้วเอาจิตออกวิปัสสนาใจ
นี่ใจพอเข้าถึงรากเหง้าเห็นใหม่ มันทำลาย ทำลายที่รากเหง้าเลย นี่โลกธาตุหวนไหวไป
หมดเลย สิ้นกระบวนการเลย

นี่เวลามันเกิด ธรรมมันเกิด เวลาธรรมเกิด ธรรมเกิดไม่ใช่อริยสัจ ธรรมเกิดเห็น
ใหม่ ธรรม เตือนแล้วยังงง พองงแล้วก็ออกมาค้นคว้า ออกมาหาเอง ออกมาใคร่ครวญ
เอง มากระทำเองเห็นใหม่ นี่คืออริยสัจ นี่คือสังขารธรรม นี่คือวิปัสสนา วิปัสสนาเกิดขึ้น
มันอีกเรื่องหนึ่งนะ

นี่ใครทำยังไงก็แล้วแต่ มันไม่มีวิธีหรอก มันไม่มีวิธีให้เราเกิดเป็นบาลี หรือ
ภาษาไทยหรอก เพราะอะไรรู้ไหม เพราะสิ่งที่เกิดคือสิ่งที่บารมีธรรมที่สร้างมาแต่เป็น
ประวัติศาสตร์ไง พระพุทธเจ้าสร้างมา ๔ อสงไขย มึงจะบิดเบือนที่ ๔ อสงไขย มาไม่ให้
เป็นพระพุทธเจ้าหรือ พระพุทธเจ้านี้อยู่ปัจจุบัน พระพุทธเจ้า ๒,๐๐๐ กว่าปีไปแล้ว แต่
สิ่งที่ผ่านมาก็อดีต

นี่ก็เหมือนกันหลวงปู่จวน สิ่งที่ได้มาคืออดีตชาติที่ท่านได้สร้างของท่านมา หลวงปู่
มันก็สร้างของท่านมา ทุกคนก็สร้างของท่านมา ในปัจจุบันนี้เราทำให้ถูกต้องตาม
ข้อเท็จจริงที่ใจเราให้ดีที่สุดเท่านั้นเอง เราจะไปคิดแปลลงว่าเออ เราไม่ต้องการจิตอย่างนี้
เราจะเอาจิตอื่น มันจะย้อนอดีตหรือ มันจะไปแก้ไขที่อดีตใช้ไหม เป็นไปไม่ได้

ในปัจจุบันนี้ทำให้ดีที่สุด ในปัจจุบันนี้ทำให้ตรงจิตที่สุด ในปัจจุบันนี้ทำให้ดีที่สุด
ในปัจจุบันนี้แก้ไขอะไรไม่ได้แล้ว ในปัจจุบันนี้คือปัจจุบันธรรมที่จะทำให้สิ้นกิเลสได้
หรือไม่สิ้นกันอยู่นี้ นี่คือปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ เราอธิบายนี้ไง นรก สวรรค์ อดีต อนาคต
มันมีทั้งนั้นนะ แต่สิ่งนั้นมันเป็นการทำให้เราได้นั่งกันอยู่นี้ไง สิ่งนั้นทำมา แล้วนั่งกัน
อยู่นี้แล้วจะไปเพื่อเจออยู่กับอะไรอีกล่ะ จะไปเพื่อเจออยู่กับอดีต อนาคตอีกหรือ
ปัจจุบันนี้ทำไม่จัดการ จัดการที่ปัจจุบันนี้ เอาปัจจุบันนี้ให้รอดให้ได้ ปัจจุบันนี้ให้รอด
นี้ธรรมะปัจจุบัน นี้ธรรมะของพระพุทธเจ้า

ถาม : ขณะที่อยู่ในชีวิตประจำวัน อยู่ดีๆ ก็เข้ามาดูลมหายใจเองโดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ก็
รู้สึกอึดอัดขึ้นมา ควรดูลมหายใจต่อจนกว่าจะหายหรือไม่

ตอบ : ไซ้ อยู่ดีๆ ไม่หอรอก ไม่มีทางอยู่ดีๆ หอรอก อยู่ดีๆ แล้วนอนหลับละติ นี่อยู่ดีๆ
มันเกิดขึ้นมาแสดงว่ามันแบบว่ามีสติ เคยฝึกใจ คำว่าอยู่ดีๆ แล้วแวบขึ้นมา อยู่ดีๆ แล้วจิต
มันต้องตั้งใจขึ้นมา คำว่าตั้งใจขึ้นมา มันเหมือนกับก่อเจดีย์ทรายนะ ถ้าทรายพื้นทรายมัน
ก็ราบไซ้ไหม เราก่อเจดีย์ทรายขึ้นมาก็เป็นทรายไซ้ไหม จิตของเราเนี่ยมันเป็นนามธรรม
ขณะที่มันแวบขึ้นมาดูคือมันตั้งตัวแล้ว อยู่ดีๆ ก็กลับมาดูลมนะ อยู่ดีๆ เขาพยายามตั้งใจ
เขาพยายามปฏิบัติเขายังเอาไม่ได้เลย แล้วอยู่ดีๆ มันมายังไง

คำว่าอยู่ดีๆ มันมานี่นะ บางทีมันมาอย่างนี้ เราปฏิบัติมาแล้ว นี่การปฏิบัติของเรา
บางทีมันเกร็งไป มันเกร็งไป มันทำแล้วไม่ได้ประโยชน์ นี่เรากำลังสติของเรา พอจิตมัน
สมดุลของมัน มันจะเห็นของมัน มันจะย้อนกลับมา เหมือนหลวงตาท่านสอน หลวงตา
ท่านสอนทุกอย่างเหมือนพูดที่แรกนะว่า หลวงตานะท่านบอกว่าหลวงปู่มันนะสอน
เหมือนเด็กๆ เลย เหมือนเรานี้เหมือนกับเด็กไร้เดียงสาไม่รู้อะไรเลย ที่นี้ปัจจุบันนี้ท่านก็
พยายามตรงนี้

คนนะ มันผ่านอย่างนี้มาแล้ว มันรู้ว่าจิตของคนปฏิบัติมันเหมือนเด็กอ่อน จิตของคนปฏิบัติทุกๆ คนนะ ไร้เดียงสาทั้งนั้นนะ อายุมาก อายุน้อยนะ มันดีแต่ทางโลกนะ ทางโลกนะเก่งไปหมดนะ แต่ตัวเองไม่รู้จักรัก เด็กน้อยๆ มันก็ไร้เดียงสาของมันประสาเด็กน้อยๆ ไอ้ผู้ใหญ่อายุจะเข้าโลงอยู่แล้วนะ นี่กว่าตัวเองมีวุฒิภาวะ นี่คนมีราตรียาวนาน ใช้นั้นะซีโรคทั้งนั้นนะ เพราะอะไร เพราะมันซับซ้อนทางโลกมาเยอะ อารมณ์ทางโลก มันคือยาพิษ ยาพิษที่มันอยู่กับใจ แล้วจะมากำหนดพุทโธๆ มันก็ยาก

นี่ไง ทีนี้พอเราปฏิบัติของเราบ่อยครั้งเข้าๆ เห็นไหม หลวงตาถึงสอน สอนว่า เวลาเราปฏิบัตินี้ จิตของเราเหมือนวัว เหมือนวัวเหมือนโค วัวโคนี้แหละถ้าเราผูกไว้ เราผูกไว้กับหลัก เวลาไหนะเราก็มายึดมันไป วัวโคนี้ถ้าเราปล่อยเลี้ยง เลี้ยงในป่า พออยู่ในป่าจะใช้งานมันก็ต้องไปหามัน นี่ก็เหมือนกัน วันๆ หนึ่งก็ปล่อยมันเพ่นพ่าน วันๆ ก็คิด ร้อยแปดคิดอะไรก็ได้ ถึงเวลาก็จะพุทโธๆ ถึงเวลาก็จะเอาโคมาไ้ พอจะปฏิบัติก็วิ่งไปแล้ว ไหนวัวอยู่ไหน วัวอยู่ไหน นู่นอยู่ในป่านู่นนะ นี่ก็พุทโธๆ เอ้อ! เหนื่อย กว่า จะวิ่งกลับมาเหนื่อยเล็กดีกว่า

แต่ถ้ามันผูกไว้วันนะ เวลาเราจะนั่งพุทโธเห็นไหม เราจะนั่งปั๊มนี่วัวเราผูกไว้ ก็สติสัมปชัญญะมีทั้งวันไ้ มีสติดูแลไ้ นี่ชีวิตประจำวันไ้ พุทโธนี้เห็นไหม กำหนดนาม รูป กำหนดอะไร นี่ชีวิตประจำวัน เราก็อาศัยอยู่ไ้แล้ว แต่มันใช้อย่างนี้มันเป็นจิต ตามัญสำนึกคือรักษาไว้ ก็ไ้มันผูกไว้มันก็เล็ดหล่นไปทั้งวัน นี่ก็เหมือนกันเราตั้งสติไว้ เราพุทโธๆ ไว้ มันก็คิดของมันไปตามตามัญสำนึกของมันนะ มันก็อยู่กับธรรมชาติของมันนะ เวลาเราจะมาพุทโธ เราจะมาปฏิบัติเห็นไหม เราก็อ้อมมันมาเลย

ฉะนั้นสิ่งที่เรายึดๆ มันก็แวบมานี้เห็นไหม แวบนานะ พอแวบมาคลุมหายไ้ เราก็คลุมหายไ้ คือด้าแวบมาคลุมหายไ้ได้ เราก็อ้อมคลุมหายไ้

ถาม : คลุมหายไ้ รู้สึกอึดอัดขึ้นมากก็ควรคลุมหายไ้ต่อหรือไม่

ตอบ : อึดอัดนี้มันอึดอัด คำว่าอึดอัดนี้ะ นี่เขาจะพูดอย่างนั้นเลย เวลาอึดอัด เวลาขัด เวลามันเกร็งมันต้องวางเป็นกลาง อึดอัดเราก็อ้อมสติ ตั้งสติให้ไ้ ถ้าคลุมหายไ้แล้ว ถ้ากำหนดคลุมหายไ้ ถ้ามันจะเป็นสมาธิขึ้นมานี้ บางทีเราต้องหาที่นั่งเลยละ ถ้าจิตมันจะลงนะ หลุมหายไ้มันจะเริ่มแบบว่าสติมันจะหัดเข้ามาๆ ถ้าจิตมันจะเป็นสมาธินะ แต่ถ้ามัน

อีต้ออย่างนี้ เราจะบอกว่าเราพูดคักหน้าไว้ ถ้าจิตอย่างนี้ละ เดียวมันวูบ มันจะลง บางคนนะภาวนาเห็นไหม กำหนดพุทโธ กำหนดลมหายใจทั้งวันไม่ได้เรื่องนะ เวลาไปขับรถนะ มันจะลงนะ มึงจอดข้างทางให้ดีๆ นะมึง มึงจอดข้างทางไม่ดีเดี๋ยวมึงมีปัญหา ลงไปแล้วมึง ข้างหน้ารถทั้งนั้นนะ

นี่เวลาดั่งใจมันจะไม่ได้ เวลาไม่ดั่งใจมันจะได้ไง เวลาไม่ดั่งใจมันจะได้ เวลาขับรถขึ้นมานี้ตั้งสติดีๆ นี่ จิตมันจะลงนี่วูบวาบๆ มันเป็นไปได้ไง ถ้าอย่างนั้นจิตมันเป็นอย่างนี้ เวลาคิดมันจะลง จิตมันจะไป จิตมันจะลงจริงๆ นะ โออย่างนี้มัน ประสาเรา มันเป็นวาสนาคณ คนอย่างนี้มี ถ้าคนอย่างนี้มีเราก็คุลมหายใจ เราตั้งลมหายใจของเราไว้ ถ้ามันแวบเข้ามา อย่าให้มันอีต้อด เราตั้งสติไว้

แต่ถ้าพูดถึงว่าเวลาชีวิตประจำวัน เราก็อยู่กับชีวิตประจำวันนี่ เหตุการณ์อย่างนี้มันควรจะไปอยู่เวลาเรานั่งสมาธิ หรือเราเดินจงกรม มันจะได้เป็นประโยชน์ต่อไปไป เหตุการณ์อย่างนี้มันควรจะไปอยู่ในทางจงกรม มันควรจะนั่งสมาธิภาวนา และถ้ามันสงบขึ้นมามันดีขึ้นมา เราก็จำ การจำเขาเรียกว่า การจำวิธีการเข้าออก การเข้าออก เราไม่ใช่เข้าออกประตุ การเข้าออกนะเหมือนน้ำในแก้วนะ ตะกอนมันจะนอนอยู่ก้นแก้ว จิตมันสงบนี้มันเหมือนตะกอนนอนก้นแก้ว เวลาขยับตะกอนมันก็ขึ้นมาเห็นไหม นี่เข้าออกอย่างนี้

เวลาเป็นสมาธิมันจะเป็นสมาธิจากความรู้สึกลดเข้ามาถึงตัวจิต นี่คือสมาธิ อุยสมาธิต้องเข้าออก มันนี้กว่าต้องเข้าบ้าน มันจะเปิดประตูนะไปเปิดนุ่น ไม่ใช่ สมาธิการเข้าออกคือมันสงบตัวลง แล้วเวลามันจะออกนะคือมันคลายตัวออก การออกมานี้คือว่า ถ้าจิตสงบปั๊บ มันดับหมดนะ สักแต่ว่า สักแต่ว่ารู้ เวลามันจะออกนี้ มันเริ่มรับรู้ใจ เริ่มรับรู้อาการ เริ่มรับรู้ถึงความรู้สึกของใจของร่างกาย รับรู้ความรู้สึกนี้ก่อน พอรับรู้ความรู้สึกปั๊บนี้ มันก็ยับขยาย ความคิดมันก็เริ่มกระจายออกมา นี่การเข้า-ออกสมาธิ

ถ้ามันจะเข้ามันจะออกนะ เราเข้าออกอย่างนี้ แล้วถ้าชำนาญ เข้า-ออกแล้วนี้ เราจำเขาเรียก ครูบาอาจารย์ท่อนสอนว่า “ชำนาญในวสี ชำนาญในการรักษาจิตในการเข้า-ออก” ถ้าชำนาญในการเข้าออกนี้สมาธิไม่มีวันเสื่อม เราพูดบ่อย สมาธิเป็นอนิจจัง สมาธินี้มีไว้ให้เสื่อม ถ้าเฝ้ารักษาสมาธิ แต่เฝ้าไปปรักษาวิธีการนะ การชำนาญในวสีนี้ เราฝึกฝนตรงนี้ เหตุผลนี้เราชำนาญตรงนี้ สมาธิมันจะไม่มีวันเสื่อม สมาธิจะไม่มีวันเสื่อม ถีบมัน

ไปมันก็ไม่ไป ถีบสมาธิไปมันก็ไม่ไปมันอยู่กับมึงนี่ เพราะอะไร เพราะเราชำนาญ เรา
รักษาเห็นไหม สมาธิมันมั่นคงแล้วนี่เราค่อยออกวิปัสสนา

เขาบอกไง พุทโธๆ แล้วเมื่อไหร่มันจะได้สมาธิละ โอ๊ย สมาธิขาดิน้ำก็ไม่ได้
หลงทำพุทโธกันมานี้โอ้พวกหลง พวกปฏิบัตินี้หลงกันมา กลับมาใช้ปัญญาดีกว่า”

ปัญญานั้นเป็นปัญญามายาภาพ มารยาสาไถย เพียงแต่เอาความคิดมาตริ
กรรมะพระพุทเจ้าทั้งนั้นแหละ เอาความคิดใจ เอาความคิดที่ทางโลก ทางสัญญา
อารมณ์ มาตริกรรมะพระพุทเจ้า แล้วก็เอากรรมะพระพุทเจ้ามาคอยอดกันนะ โอ้ สัจ
กรรมะ อยู่ สัญญานะ จิตดวง ละเอียดดวง มึงจำเชื่อมั่นมาทั้งนั้นนะ มึงไม่เคยเห็นนะ ถ้า
มึงเคยเห็นนะ คนภาวนาเป็นนะ จิตมีหนึ่งเดียว ไม่มีร้อยดวงพันดวงหรอก

ไอ้กร้อยดวงก็แล้วแต่มันเกิดมาจากจิตดวงนี้ เกิดจากจิตที่ส่งออก จิตมีหนึ่งเดียว
ไม่มีร้อยแปดร้อยเปิดไม่มี ไม่มี! มันมีแต่ว่ามันคิดไปแล้วไง อย่างเช่น เรากินข้าวนี้ คำที่
หนึ่ง คำที่สอง คำที่สาม คำที่สี่ คำนั้นคืออย่างนั้นๆ แต่กินแล้วว่าปากมีอันเดียว กินทีเดียว
จบ แต่กินก็คำเท่านั้นเอง จิตมีร้อยดวงพันดวงไม่มีหรอก ไม่มี ไม่มีความเป็นไป

เราตั้งสติอย่างนั้น ถ้าเราตั้งสติของเรา เราทำของเรา จิตมีหนึ่งเดียว พอจิต
สงบแล้วเราชำนาญของเรา แล้วออกรู้ณะ พอจิตสงบออกรู้ณะ สมาธิที่เป็นสัมมาสมาธิ
สมาธิที่ตั้งมั่น ถ้าเกิดปัญญาขึ้นมาจะเกิดปัญญาเป็นสัมมาปัญญา สัมมาปัญญานี้จะตรัสรู้
จะวิมุตติสุข จะตรัสรู้ก็เลศโดยชอบ ตรัสรู้จะมันจะมากิเลศโดยชอบ ความชอบธรรม
แต่ในการปฏิบัติที่เขาว่ากันนี้มันไม่ชอบธรรม มันไม่ชอบธรรมเพราะอะไร เพราะมี
ตัวตน มีเรานี้แหละเข้าไปจัดการ มีจิตนี้แหละ มีตัวหลงนี้แหละ เข้าไปจัดการ เข้าไป
บริหารใจ มันเลยไม่เห็นความจริงใจ

แต่ขณะที่จิตเราสงบนี้มันไม่มีตัวตน ไม่มีสิ่งใดๆ มันเป็นสัจจะ มันเป็นอริยสัจ
จะ มันเกิดจากสัจธรรม ธรรมะที่มีอยู่แล้วโดยดั้งเดิม เราพยายามก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจะ
เป็นสติ เป็นสมาธิ เราก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาจนธรรมจักรมันหมุนนะ จนจักรมันหมุนนะ
จนมรรคแปดมันรวมตัว มรรคแปดมันมรรคสามัคคีมันรวมตัวไป นี่ใจสิ่งที่มันหมุนไป
นะ มันถึงจะตรัสรู้เองโดยชอบ ชอบธรรมเพราะอะไร เพราะไม่มีเราเข้าไปให้ค่า ไม่มีเรา
เข้าไปจัดการ ไม่มีกิเลส ไม่มีตัณหา ไม่มีสิ่งใดๆ เข้าไปกวนมันเลย

แต่วิปัสสนาสายตรงๆ นะ ภูทำเองทั้งนั้นนะ ภูคิด ภูนึก ภูจัดการเองเรียบร้อยหมด
 เลย มันเลยไม่เห็นจิตใจ คำพูดมันฟุ้งนะ เราเห็นชัดเจนมาก แล้วเราจะอธิบายออกไป
 เรื่อยๆ เพราะคำพูดของเรา เราพูดออกไปนี้ มันจะเป็นหลักฐาน แล้วถ้าคนเอาไปขยาย
 ความมันจะได้ประโยชน์ แต่ถ้าเอาไปขยายความแล้วได้ประโยชน์ มันจะไปปลบล้างเขา
 แล้วเขาจะได้แย้งกลับมา โต้แย้งกลับมามันก็เป็นอะไรนะ วิชฌนาในธรรมะเพื่อ
 ประโยชน์กับชาวพุทธนะ เอวัง